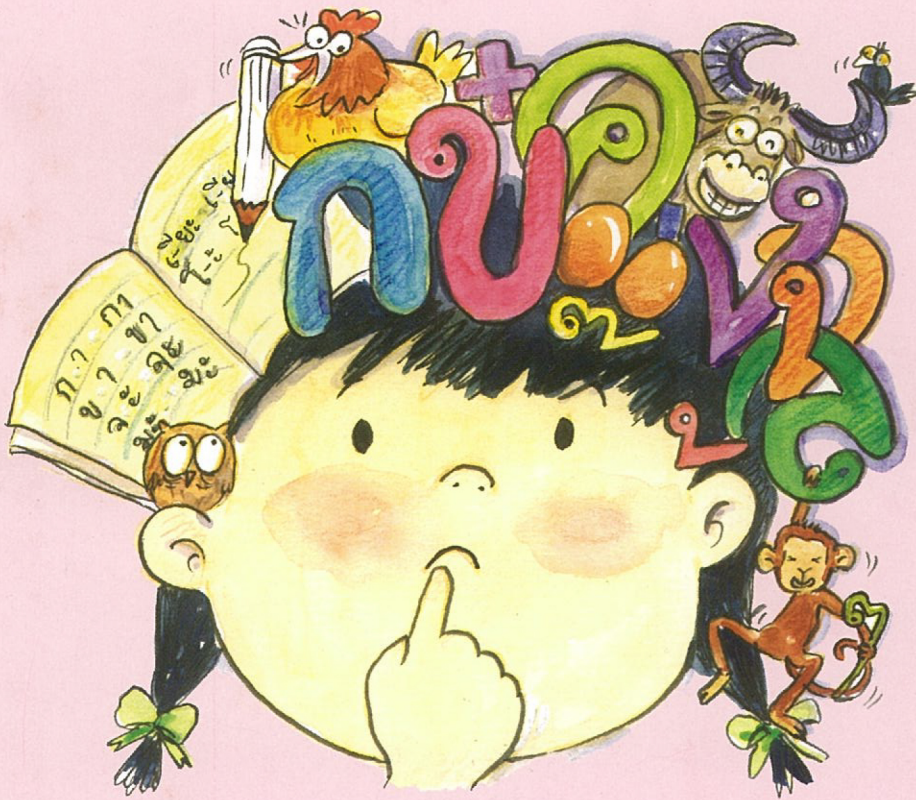

สอนภาษาไทย

ต้องเข้าใจสมองเด็ก

พรพิไล เลิศวิชา

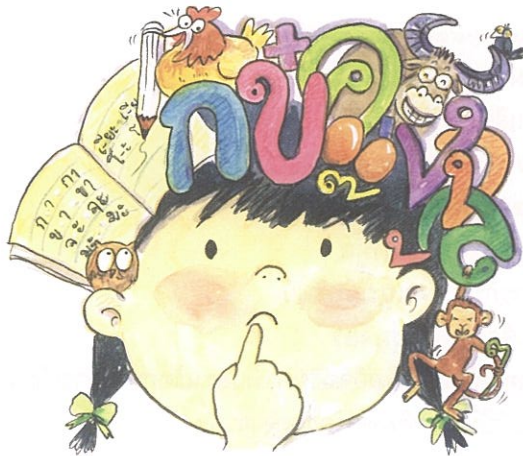

เล่ม ๑
ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓)

สอนภาษาไทย ต้องเข้าใจสมองเด็ก

ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓)

พรพิไล เลิศวิชา

สสอ
สำนักงานส่งเสริมพัฒนาการและ
เสริมสร้างการเรียนรู้

สงวนลิขสิทธิ์ © ๒๕๕๑

เล่ม ๑

สอนภาษาไทย ต้องเข้าใจสมองเด็ก เล่ม ๑

พรพีไล เลิศวิชา

พิมพ์ครั้งที่ ๒	กรกฎาคม ๒๕๕๑ จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม
ราคา	๑๒๐ บาท
จำนวนหน้า	๗๘ หน้า
ข้อมูลลิขสิทธิ์	สอนภาษาไทย ต้องเข้าใจสมองเด็ก เล่ม ๑ สงวนลิขสิทธิ์ © ๒๕๕๑ สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้
ISBN	๙๗๘-๙๗๔-๒๓๖๐-๘๘๘-๗
บรรณาธิการ	มารศรี ยกตั้ง นลินี โสรณสุทธิ
ที่ปรึกษา	ดร.อรพินท์ สพโชคชัย ดร.ยุวดี ศันสนียรัตน์
ภาพปก-ภาพวาด	ตรีทิพย์ เมืองมูล วรกันต์ ดนบูรณ์ทรัพย์
ออกแบบรูปเล่ม	เดือนฉาย รุ่งจิตร
จัดพิมพ์และจัดจำหน่าย	สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ (สสอน.)
พิมพ์ที่	บริษัท โรงพิมพ์ศาลาแดง จำกัด

สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ (สสอน.)

Institute for Gifted and Innovative Learning (IGIL)

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี

เลขที่ ๑ อาคารคิวเฮ้าส์ ลุมพินี ชั้น ๑๖

ถนนสาทรใต้ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ ๑๐๑๒๐

โทรศัพท์ ๐๒-๖๘๖๒๘๘๘ โทรสาร ๐๒-๖๘๖๒๘๐๑ www.igil.or.th

คำนำฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒

การพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพของสมองในแต่ละช่วงวัย นับเป็นพันธกิจที่สำคัญประการหนึ่งของสถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ สถาบันฯ จึงได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย (Brain-based Learning: BBL) มาใช้ในการออกแบบหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยได้ดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด BBL ในโรงเรียน ๑๒ โรงเรียน ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ ๔ ภาคของประเทศไทย

การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย (BBL) ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในโรงเรียนนั้น สถาบันฯ เน้นการพัฒนาองค์ประกอบที่สำคัญคือ การปรับเนื้อหาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ การพัฒนาครูและกระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การปรับกระบวนการทัศน์ผู้บริหารและระบบบริหารจัดการโรงเรียน และการประสานให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

หนังสือคู่มือครู “สอนภาษาไทย ต้องเข้าใจสมองเด็ก เล่ม ๑ และ ๒” เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ อีกชุดหนึ่ง ที่สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ได้ผลิตขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงสำหรับครูผู้สอน โดยเฉพาะการนำเสนอแนวทางและกระบวนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับกระบวนการทำงานของสมองของเด็กแต่ละวัย โดยเชื่อว่าจะทำให้เด็กเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพสมองของแต่ละคน เห็นได้ชัดว่าหนังสือ “สอนภาษาไทย ต้องเข้าใจสมองเด็ก เล่ม ๑” ได้รับการต้อนรับอย่างท่วมท้นจากครูผู้สอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาทั่วประเทศ เป็นเหตุให้หนังสือขาดตลาดอย่างรวดเร็ว แต่กระนั้นก็ยังเป็นที่ต้องการของครูอีกเป็นจำนวนมาก สถาบันฯ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นเป็นครั้งที่ ๒ โดยมุ่งหวังให้ก่อประโยชน์ต่อผู้ใช้ในวงกว้าง

ขอขอบคุณอาจารย์พรพิไล เลิศวิชา ที่ได้เขียนหนังสือที่มีคุณค่าชุดนี้ สถาบันฯ เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อครูและผู้สนใจที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดร.อรพินท์ สฟโชคชัย

ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้

กรกฎาคม ๒๕๕๑

คำนำพู่ชียน

การสอนภาษา ไม่ใช่เพียงการสอนวิชาหนึ่ง ภาษาสำคัญยิ่งกว่านั้น เพราะมันเป็นเครื่องมือที่เด็กใช้สำหรับสื่อสารสิ่งที่คิดอยู่ในสมองออกมาเป็นภาษา ให้ผู้อื่นรับรู้เป็นเรื่องเป็นราว ภาษาเป็นเครื่องมือที่จะถ่ายทอดสิ่งต่างๆ จากผู้ใหญ่ไปสู่เด็ก ถ้าเด็กรู้และเข้าใจภาษาดี เขาก็สามารถรับ “สาร” ที่เราถ่ายทอดให้ได้เต็มที่ ภาษาเป็นอะไรอีก? ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่เด็กจะใช้ในการเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ รอบตัว ถ้าเด็กรู้จักคำว่า งาม ดี ชั่ว ร้าย ขวบ ซ้าย บน ล่าง ดำ ขาว uly เขาก็สามารถจะมีค่าไว้สรุปว่าสิ่งที่เขามองเห็น สิ่งที่เขากำลังคิดอยู่นั้นคืออะไรกันแน่ เมื่อเด็กพัฒนามากขึ้น เขาจะรู้จักว่า เหงื่อ ได้ ประเทศ ทวีป โลก uly ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน และต่างกันตรงไหน

การสอนภาษา ก็คือ การสอนให้เด็กพัฒนาการคิดจากขั้นรูปธรรมขั้นสู่ขั้นนามธรรม เมื่อเด็กคิดเป็นนามธรรมได้ สมองของเขาก็ก้าวหน้าขึ้นมาก เพราะการเชื่อมโยงความคิดและจินตนาการจะขยายวงกว้างออกไป

การสอนภาษา ต้องเริ่มต้นที่ความสนใจของเด็ก ควรจะรู้ว่าสมองของเด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างไร และเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพโดยวิธีไหน การ “เท” ข้อมูลภาษาใส่ลงไปในสมองเด็กนั้น ไม่ได้ช่วยให้เด็กสนใจภาษาหรือเก่งขึ้นมา แม้เด็กจะทำแบบฝึกหัดได้ แต่ไม่ได้แปลว่าใช้ภาษาเป็น หรือใช้ประโยชน์จากภาษาได้จริงๆ

หนังสือคู่มือครูชุดนี้มี ๒ เล่ม เล่มที่ ๑ คือ สอนภาษาไทย ต้องเข้าใจสมองเด็ก เล่ม ๑ ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓) เล่มที่ ๒ คือ สอนภาษาไทย ต้องเข้าใจสมองเด็ก เล่ม ๒ ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-ป.๖) หนังสือชุดนี้มีจุดประสงค์นำเสนอ แนวทางการสอนภาษาที่สอดคล้องกับกระบวนการทำงานของสมองเด็ก ประสบการณ์ส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้มาจากการประมวลความสำเร็จ (best practices) ของครูผู้สอน ผู้ปกครอง และประสบการณ์จากประเทศต่างๆ รวมทั้งประสบการณ์ของผู้เขียนเอง

ขอขอบคุณสถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ (สสนน.) ที่สนับสนุนให้จัดทำหนังสือคู่มือครูชุดนี้ขึ้นมา เพื่อประโยชน์ต่อคุณครู และผู้ปกครองสืบไป

พรพีไล เลิศวิชา

พฤษภาคม ๒๕๕๐

สอนภาษาไทย
ต้องเข้าใจสมองเด็ก

สารบัญ

บทที่ ๑	เมื่อสมองจะเรียนรู้ภาษา.....	๘
	ศักยภาพสมองของเด็กประถมต้น.....	๘
	เด็ก ๖ ขวบ มีความเข้าใจคำราวๆ ๒๐,๐๐๐-๒๔,๐๐๐ คำ.....	๑๑
	ภาษาเป็นมากกว่าคำ.....	๑๓
	ภาษาสำหรับเด็กวัยประถม.....	๑๔

บทที่ ๒	กระบวนการสอนภาษา-กระบวนการเรียนรู้ภาษา.....	๑๗
	กระบวนการฟัง.....	๑๗
	ขั้นตอนสำคัญที่เด็กจะรับรู้เสียงผ่านการฟัง.....	๑๘
	การใช้หนังสือภาพเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง.....	๒๑
	กระบวนการ ขั้นตอน การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง.....	๒๕
	วิธีใช้หนังสือ คำคล้องจอง และบทกลอน.....	๒๗
	การอ่านเป็นกลุ่ม.....	๒๙
	การใช้เกมเพื่อฝึกฝนและกระตุ้นทักษะการฟัง.....	๓๐
	กระบวนการอ่าน.....	๓๒
	เมื่อไรเด็กจะเริ่มอ่าน.....	๓๓
	เกมพัฒนาคำศัพท์.....	๓๔
	หนังสือแบบไหนที่เด็กอยากอ่าน.....	๓๖
	เมื่อเด็กก้าวขึ้นสู่การอ่านหนังสือที่หลากหลายขึ้น.....	๓๗
	บริบทสังคมแบบไหนที่พัฒนาการอ่านของเด็ก.....	๓๙
	อ่านออกเสียง.....	๔๐
	ความรู้ที่เด็กควรมีก่อนจะก้าวสู่การเป็นนักอ่าน.....	๔๑
	บทบาทของแบบฝึกหัดกับการอ่าน.....	๔๒

การทำความเข้าใจแบบแผนของภาษา.....	๔๔
แบ่งกลุ่มเด็กให้เหมาะสม.....	๔๕
กระบวนการจัดกิจกรรมของกลุ่มที่มีความก้าวหน้าในการอ่านต่างกัน.....	๔๗
เมื่อเด็กลงมืออ่านด้วยตนเอง.....	๔๘
พัฒนาการของการอ่านในระยะเวลาที่อ่านเองได้ดีแล้ว.....	๔๙
กระบวนการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงให้อ่านคล่อง.....	๕๐
ควรทำอย่างไร ถ้าเด็กเลือกอ่านแต่หนังสือเล่มง่าย ๆ.....	๕๑
ควรทำอย่างไร ถ้าเด็กเลือกหนังสือที่ยากเกินไป.....	๕๑
เริ่มด้วยวิธีไหน จึงจะดีที่สุด.....	๕๑

บทที่ ๓ เชื่อมโยงการอ่านเข้ากับการเขียน.....	๕๒
ใบงาน หรือแบบฝึกเพื่อพัฒนาการอ่านขั้นสู่การเขียน.....	๕๒
ประยุกต์เนื้อเรื่อง.....	๕๔
พัฒนาการออกเสียงและสะกดคำ.....	๕๕
ประยุกต์ตัวเนื้อเรื่อง นำมาแต่งเป็นเรื่องใหม่.....	๕๖
หัดลำดับเหตุการณ์.....	๕๗
หัดทำหนังสือเล่มเล็กด้วยตนเอง.....	๕๘
กระบวนการของหลักภาษา และความเข้าใจภาษา.....	๖๐
กระบวนการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับหลักภาษา.....	๖๓

ภาคผนวก	๖๕
----------------------	----

แนะนำกิจกรรมกระบวนการสอน เพื่อพัฒนากระบวนการคิด

บทที่ ๑

เมื่อสมองจะเรียนรู้ภาษา

ศักยภาพสมองของเด็กประถมต้น

ปัจจุบันนี้การเรียนรู้ภาษา กลายเป็นปัญหาที่กล่าวถึงกันอยู่ทั่วไป ปัญหาของการเรียนรู้ภาษามีตั้งแต่ว่า เด็กจบชั้นประถมแล้วยังอ่านไม่ออก เด็กพูดไม่ชัด เด็กพูดจาสื่อความหมายไม่ชัดเจน เด็กสะกดคำผิดมาก เด็กอ่านบทร้อยกรองไม่เป็น เด็กเขียนเรียงความไม่ได้ ไปจนถึงปัญหาในระดับประเทศ ทำนองที่ว่าเด็กไทยไม่มีนิสัยรักการอ่าน

ปรากฏการณ์วิกฤติภาษานี้ นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่น่าเป็นห่วงก็จริงอยู่ แต่ควรกล่าวด้วยว่า ปรากฏการณ์ชนิดนี้เป็นปรากฏการณ์ที่แปลกประหลาด ขอให้เราพิจารณาดูเด็กเล็กตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยก่อนอนุบาล เด็กเหล่านี้ยังเล็กมาก จนเกินกว่าที่จะกำหนดหลักสูตรขึ้นมาสอนให้รู้ภาษาเป็นเรื่องเป็นราวได้ แต่เราก็มองเห็นได้ว่า เด็กเล็กเรียนรู้ภาษาอย่างรวดเร็ว โดยมากเด็กทุกคนสามารถพูดได้ภายในขวบที่สอง พูดจาเป็นเรื่องเป็นราวสื่อสารได้ดีเมื่อราวขวบที่สาม พอถึงขวบที่ห้าก็สามารถพูดจาด้วยประโยคอันซับซ้อน รู้จักอุปมาอุปมัย รู้จักเลือกใช้ถ้อยคำ รู้จักตกแต่งประโยคตามแต่ใจจะต้องการ อันที่จริงแล้วต้องถือว่าการเรียนรู้ภาษาของเด็ก เป็นกระบวนการอันมหัศจรรย์ที่สุดอย่างหนึ่ง

เด็กจะเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาการรู้จำ (memory) กล่าวคือ จดจำภาพ เหตุการณ์ เรื่องราว และต้องมีภาษาที่จะใช้แทนสิ่งที่คิด เช่นคำว่า ผู้บึ้งเกิดเกล้า เจ็บปวด หวาดหวั่น ผิดหวัง ทำดี เบื่อหน่าย สมานธิ คำเหล่านี้เมื่ออยู่ในบริบทของเหตุการณ์แล้ว เด็กเล็กก็ฟังเข้าใจและใช้เป็น แต่ถ้าไม่เข้าใจภาษา เด็กจะสนใจแต่สิ่งรูปธรรม และโยงความคิดออกมาเป็นภาษาไม่ได้ กล่าวคือ แม้คิดและรู้สึกก็สื่อสารออกมาไม่ได้ ความต้องการจะสื่อสารสิ่งที่คิดนี้เอง ทำให้สมองเด็กเล็กพยายามใช้ภาษาอธิบาย โดยการเรียนรู้จากการฟังเสียงที่ผู้ใหญ่พูด สังเกตจากบริบทว่า เสียงแบบนั้นมาพร้อมกับเหตุการณ์ชนิดไหน เช่น ทุกครั้งที่ตีมนม ได้ยินคำว่า กินนม กินนม ทุกครั้งที่ฝนตกแม่มักจะพูดว่า ฝนตกอีกแล้ว เป็นต้น ขณะที่เด็กพัฒนาภาษา เด็กจะเรียนรู้วิธีการคิดในการมีปฏิสัมพันธ์ นี่คือวิธีที่สมองเด็กเรียนรู้ภาษา

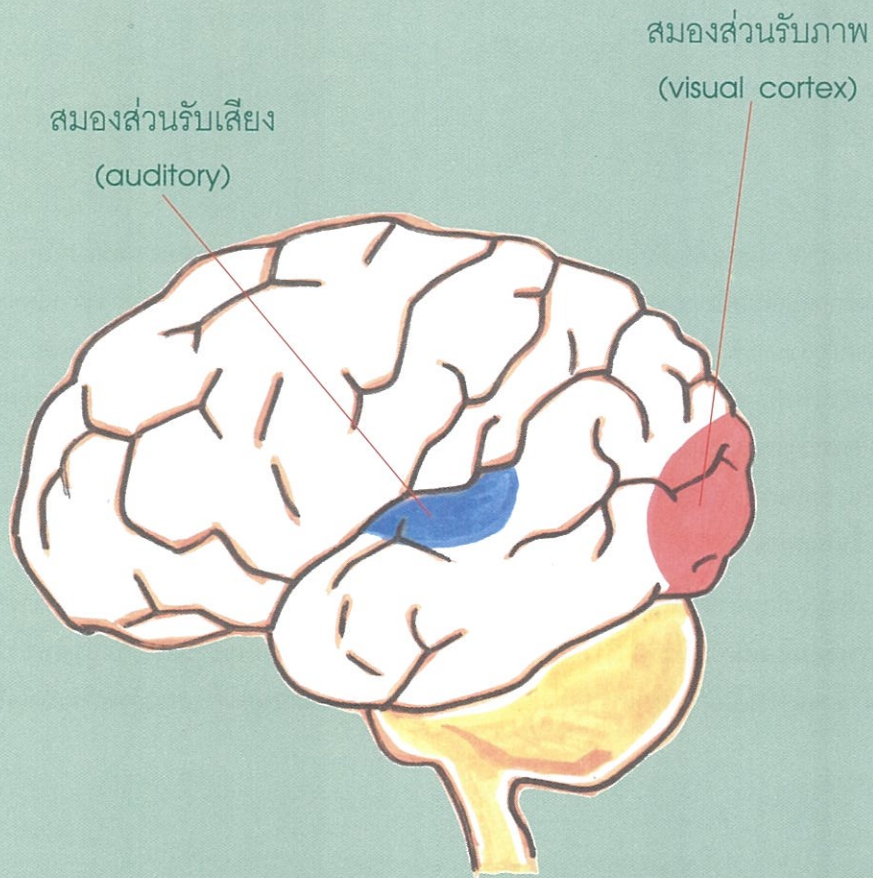
ในวัยอนุบาล สมองเด็กเติบโตอย่างรวดเร็วจนมีขนาดเป็น ๙ ใน ๑๐ ของขนาดสมองผู้ใหญ่ แต่กลับกัน ร่างกายของเด็กกลับเติบโตไปอย่างช้าๆ เมื่อเทียบกับสมอง การที่สมองของเด็กโตรวดเร็วยิ่งกว่าส่วนใดๆ ของร่างกาย ก็เนื่องมาจากการขยายตัวด้านจำนวน และขนาดของปลายประสาทเดนไดรต์ภายในสมองเด็ก อีกส่วนหนึ่ง เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นจากกระบวนการไมอีลินเนชั่น (myelination) หรือกระบวนการสื่อสารข้อมูลในสมอง ที่ จุดซินแนปส์ระหว่างเซลล์สมองต่างๆ การเพิ่มขึ้นของจำนวนจุดซินแนปส์ และความเร็วในการเชื่อมต่อจากการมีไมอีลิน (myelin) ห่อหุ้มเส้นประสาทสมองนั้น ทำให้เกิดวงจรข้อมูล (networks) ที่เชื่อมต่อกันเป็น จำนวนมากขึ้นในสมอง

วงจรข้อมูลที่สมองสร้างขึ้นมา เป็นการทำงานของสมองในการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่างๆ หลายจุด การเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเหล่านี้ก็คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลนำเข้า (input) จาก สิ่งแวดล้อม พัฒนาขึ้นเป็นจินตนาการและมโนภาพแห่งความเข้าใจโลกรอบตัว รวมทั้งความเข้าใจสิ่งที่เรียกว่า “ภาษา”

กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ

สมองของเด็กส่วนที่เรียนภาษาที่ใช้ขณะเป็นเด็กกับเมื่อโต แล้วนั้น แตกต่างกัน เด็กเล็กเรียนภาษาได้เร็วมาก เพราะ เซลล์สมองและการเชื่อมต่อร่างแหของเซลล์สมองในวัยนี้ มีความพร้อมสูงที่จะรับรู้ภาษา กล่าวกันว่าเด็กพร้อมจะ เรียนภาษาได้นับไม่ถ้วน แต่การปรับแต่งเสียงของเด็กเพื่อให้ใช้ภาษาแม่ (mother tongue) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ความสามารถที่จะเรียนรู้ภาษาอื่นลดลงเรื่อยๆ เมื่อ โตขึ้น หรืออย่างที่ภาษาพื้นบ้านเรียกว่า “ล้นแข็ง”

ตำแหน่งสมองส่วนเกี่ยวข้องกับการรับเสียง (auditory) ทำการรับรู้เสียงที่เกิดจากคลื่นเสียง ทำให้เกิดการได้ยิน ตำแหน่งสมองส่วนเกี่ยวข้องกับการรับภาพ (visual cortex) ทำการรับรู้ภาพที่เกิดจากแสง ทำให้เกิดการมองเห็น สมองทั้งสองส่วนนี้ทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความหมายในการรู้ภาษาและการสื่อสาร

เมื่อก้าวถึงการเรียนรู้ภาษาของเด็กประถม และต้องการเข้าใจว่าสมองเด็กประถมเรียนรู้ภาษาอย่างไร ก่อนอื่นจำเป็นต้องเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ภาษาในเด็กอนุบาลเสียก่อน

เด็ก ๖ ขวบ มีความเข้าใจคำถึง ๒๐,๐๐๐-๒๕,๐๐๐ คำ

ก่อนที่เด็กจะมีพัฒนาการทางภาษาซับซ้อน ภาษาที่เขาใช้มักมี ๒ คำ เช่น หมาไป ข้าว-กิน ดีเลย เป็นต้น การพูดประโยคที่ยาวกว่า ๒ คำของเด็กเป็นสัญญาณบ่งชี้ว่า การเข้าใจความหมายของภาษากำลังก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เมื่ออายุได้ ๓ ขวบ เด็กจะมีคำใช้ ๙๐๐-๑,๐๐๐ คำแล้ว เด็ก ๔ ขวบ มีคำใช้มากกว่า ๑,๕๐๐ คำ และเมื่อถึง ๖ ขวบ เด็กจะพูดออกมาโดยใช้คำประมาณ ๒,๖๐๐ คำ ในขณะที่เขามีความเข้าใจคำถึง ๒๐,๐๐๐-๒๕,๐๐๐ คำ (B. Kolb and B. Fantie. Development of the Child's Brain and Behavior, in *Handbook of Clinical Child Neuropsychology*. 2 nd ed. p.29)

สิ่งที่สำคัญของการพัฒนาภาษาเด็กก็คือ ขณะที่สมองส่วนภาษาประมวลผลข้อมูล คำว่า “โต๊ะ” สมองส่วนที่ทำงานด้านภาษาควรจะมีภาพโต๊ะปรากฏอยู่ด้วย และสมองส่วนที่ทำงานด้านตำแหน่งระยะ มิติ ก็ทำให้ภาพนั้นๆ เป็นจริงเป็นจัง ดังนั้นโปรแกรมการเรียนรู้ภาษาที่แยกการอ่านและการเขียนออกจากเรื่องราว (story) หรือ เนื้อหา (context) จึงมักไม่ค่อยสนับสนุนความก้าวหน้าในการเรียนรู้ภาษาของเด็ก

การอ่านและการเขียน มีความหมายมาก เพราะเด็กคิดว่าเป็นโลกใหม่อันน่าทึ่ง เด็กอนุบาลมิได้เรียนภาษาเพราะว่าอยากจะใช้ภาษาให้ถูกต้อง แต่เขาต้องการใช้เพื่อสื่อสาร ในการสอนเด็กอนุบาลจึงไม่ควรเริ่มต้นจากเรื่องความถูกต้อง หรือการสะกดคำ เด็กจะได้รับการกระตุ้นให้ลองอ่านและลองเขียนดูเมื่อเขาพร้อม ความบกพร่องในการอ่านและการเขียน เป็นเพียงพัฒนาการขั้นแรกๆ เหมือนกับการหกล้มเมื่อหัดเดิน ผู้ใหญ่ควรทุ่มเทเวลาอ่านให้เด็กฟังอย่างสม่ำเสมอ สิ่งที่ต้องอ่านนั้นต้องกว้างขวาง ครอบคลุมตั้งแต่กวี นิทาน สารคดีง่าย ๆ ครูและผู้ปกครองควรพยายามเป็นแบบอย่างด้านภาษา ในทศวรรษ ๑๘๔๐ เฟรโอบล (Friedrich Froeble) ให้ความสนใจต่อการสอนเด็กเล็กมาก เขาจึงก่อตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้นมา ในชื่อเรียกภาษาอังกฤษว่า Kindergarten ซึ่งแปลว่า “a garden for children” หมายถึง “สวนสำหรับเด็ก” มีนัยว่า วัยนี้ยังไม่ต้องการการเรียนแบบเคร่งวิชาการ แต่ต้องการเรียนรู้อย่างมีความสุขในโลกธรรมชาติ

ปัจจุบันนี้แนวทางการสอนภาษาสำหรับเด็ก ให้ความสนใจพัฒนาภาษาที่มีฐานมาจากภาษาพูด หรือคำที่เด็กพูดได้ พูดเป็นมาก่อน หลักสูตรพยายามทำให้เด็กพอใจ สนุก และสนใจต่อเรื่องราวที่ฟัง อ่านและเขียน การกระตุ้นให้เด็กเขียน ก็เกิดจากความตระหนักว่า ไม่ได้ต้องการให้เด็กเขียนถูกหลักวิชาการในเวลานี้ เด็กจะต้องลองอ่านและลองเขียนดู ต้องอ่านหนังสือหลากหลายให้เด็กฟัง ไม่ว่าจะเป็นหนังสือคำกลอน นิทาน หรือเรื่องจริง

การสื่อสารและภาษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กเล็ก เด็กจะพัฒนามนุษย์สัมพันธ์และขยายความคิดเรื่องการคบค้าสมาคม ภาษาเป็นปฏิบัติการทางสังคมแบบปฏิสัมพันธ์ การพัฒนาทางภาษาจึงมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับโลกของเด็กทุกแง่มุม

ภาษาเป็นมากกว่าคำ

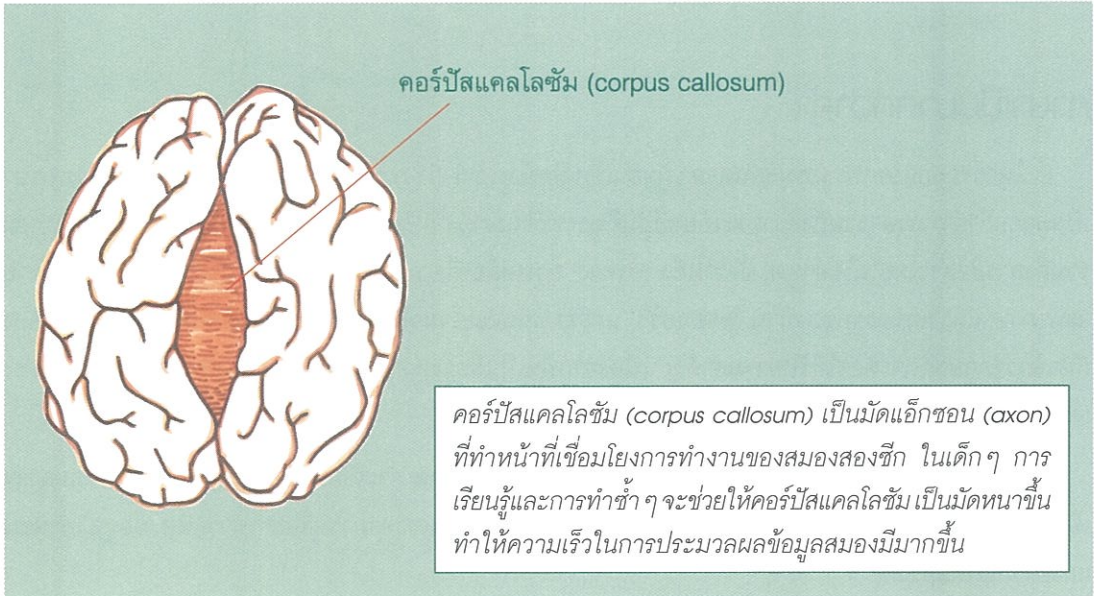
ในการออกแบบโปรแกรมสอนภาษา ผู้สอนเด็กเล็กต้องเข้าใจว่า ภาษาเป็นส่วนสำคัญของการสื่อสาร ภาษาเป็นมากกว่าคำ ภาษารวมถึงความละเอียดอ่อนที่ทรงพลังและหลากหลายของการให้ความหมายทางวัฒนธรรม รวมถึงการสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูด ซึ่งรวมถึง ท่าทาง การเคลื่อนไหว และเครื่องมือทางภาษาอื่นๆ เด็กปฐมวัยจะนำภาษาและวัฒนธรรมของบ้าน ครอบครัว และชุมชนของเขามาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั่วโลกเริ่มเห็นพ้องกันแล้วว่าภาษาถิ่นจะต้องได้รับความสำคัญ เนื่องจากมันเป็นสื่อระหว่างการพัฒนาความคิดและการเรียนรู้ของเด็กโดยตรง

เด็กจะเริ่มบูรณาการการฟัง การพูด การมอง การอ่าน การวาด การเขียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เด็กจะตระหนักว่าทักษะเหล่านี้สามารถอธิบายสิ่งต่างๆ ได้กระจ่าง และสามารถสื่อสารความคิด ข้อมูล ค่านิยม และอารมณ์ได้อย่างดี

ในสมัยก่อน เราพยายามกระตุ้นให้เด็กเรียนภาษากลาง เพื่ออ่านและพูดด้วยสำเนียงอันเป็นที่ยอมรับได้ทั่วประเทศ แต่ในปัจจุบันนี้ ความสนใจเรื่องอัตลักษณ์ (identity) ชัดเจนขึ้น การสอนภาษาถิ่นจึงได้รับการยอมรับมากขึ้น และถือว่าเป็นอีกหนึ่งภาษาที่เด็กควรเรียนรู้ อีกทั้งยังมีข้อค้นพบว่า การปฏิเสชภาษาถิ่นทำให้เด็กเรียนรู้ภาษาได้ช้าลง

ผู้ใหญ่ควรตระหนักว่า มีความสำคัญที่ต้องรักษาภาษาที่ใช้ในบ้านและภาษาของชุมชนท้องถิ่นเอาไว้ เพราะภาษาคือการสะสมมาของวัฒนธรรม การสูญเสียภาษาคือการสูญเสียวัฒนธรรม ลองจินตนาการว่า ในภาษาไทยภาคกลาง มีคำว่า เกรงใจ อ่อนน้อม เปรี้ยวจืด ภาษาเหนือมีคำว่า ชืด ม่วน ฮ้าย ภาษาอีสานมีคำว่า แซบ เสี่ยว โส อีหลี ภาษาใต้มีคำว่า เกลือ คะลุย ควน เป็นต้น คำเหล่านี้สัมพันธ์กับวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ ถ้าเด็กไม่ใช้ภาษาไทยเหล่านี้ เด็กจะยังใช้วัฒนธรรมเหล่านี้ได้หรือไม่ เด็กต้องการโอกาสในการทดลอง ฝึกปฏิบัติ และใช้การเข้าไปมาในภาษา ซึ่งเป็นภาษาที่เขารู้และเข้าใจดีที่สุด เพื่อที่จะพัฒนาการเข้าใจ และรู้จักจับประเด็นสำคัญ จะต้องไม่ลืมว่า ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์ส่วนบุคคล ครอบครัว และกลุ่ม การรู้จักคิดและจับประเด็นสำคัญควรอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่อยู่ในหนังสือแบบฝึก ดังนั้น สำหรับเด็กเล็กมาก ภาษาและการคิดจะพัฒนาผ่านโอกาสการเรียนรู้ที่ฝังอยู่ในกิจวัตรประจำวันของการดูแลเด็กนั่นเอง

ภาษาสำหรับเด็กวัยประถม

เมื่อเด็กก้าวเข้าสู่วัยประถมต้น ช่วงอายุ ๖-๘ ปี การเชื่อมโยงประสานการทำงานระหว่างสมองซีกซ้าย-ขวา และส่วนต่างๆ กำลังก่อตัวอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการรับรู้เสียง ภาพจากเครื่องสแกนภาพสมอง (fMRI-Functional Magnetic Resonance Imagery) ทำให้นักวิทยาศาสตร์ด้านสมองพบว่า โยประสาทในคอร์ปัสแคลโลซัม (corpus callosum) ของเด็กจะมีขนาดใหญ่ถ้ามีการพัฒนาเรื่องจังหวะและดนตรี นัยจากข้อค้นพบนี้ช่วยให้เข้าใจยิ่งขึ้นว่า สมองของเด็กเล็กไวต่อการรับรู้เสียงที่มาพร้อมกับจังหวะและทำนอง ความรู้นี้ทำให้เราเข้าใจมากขึ้นว่า เหตุใดโปรแกรมพัฒนาการอ่านสำหรับเด็กเล็กจึงควรเริ่มต้นด้วยการอ่านและฟังบทคล้องจอง และบทกลอนที่มีจังหวะจะโคน และทำไมแทบทุกชาติในโลกจึงมีบทร้องเล่นของเด็กประจำชาติตน

การวิจัยทางด้านดนตรีที่มีผลต่อสมองของเด็กทำให้เห็นภาพสืบเนื่องมาถึงความสามารถของสมองว่าเด็กอายุ ๘ ขวบ มีความสามารถในการ “ประจักษ์” เสียงในใจ มีความสามารถในการคิดนึก หรือได้ยินท่วงทำนองและจังหวะในสมอง นี่เป็นจุดตั้งต้นที่เด็กจะสร้างท่วงทำนองต่างๆ สมองของเขาเป็น “กระดานทอด” เด็กแต่งกลอนในอากาศโดยไม่ได้เขียนลงไปด้วยซ้ำ ช่วงวัยนี้จึงนับเป็นช่วงแห่งการมีจินตภาพ (concept) เกี่ยวกับสุนทรียภาพทางดนตรี เกี่ยวกับจังหวะและท่วงทำนอง วัยนี้จึงเป็นโอกาสทองของการวางรากฐานด้านภาษา และวรรณคดี

เด็กอายุ ๗-๘ ขวบ มีพัฒนาการของสมองซีกซ้าย ซึ่งทำงานเกี่ยวข้องกับระบบภาษาชัดเจนมาก เช่นเดียวกับการมีทักษะในการสะกดคำ เด็กวัยนี้เริ่มสนใจรายละเอียดต่างๆ ของมวลประสบการณ์ ในขณะที่วัยก่อนหน้านี้นสนใจหรือเก็บรวบรวมประสบการณ์แบบรวมๆ (big picture) ด้วยเหตุนี้เด็กวัย ๗-๘ ขวบ จึงเป็นวัยแห่งความพร้อมที่จะเข้าสู่การเรียนรู้จากสิ่งรูปธรรมนานา เด็กเหล่านี้เรียนรู้ได้ดีที่สุดในกิจกรรมที่ใช้มือและเสียง การปฏิสัมพันธ์กับสิ่งอื่นและคนอื่นยังอยู่ในระยะต้น เด็กยังถือเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง และด้วยเหตุที่มีความต่างกันเล็กน้อยระหว่างสมองของเด็กหญิงและเด็กชาย จึงทำให้เด็กหญิงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาทักษะทางภาษาได้ดีกว่า และเด็กผู้ชายมีแนวโน้มในการพัฒนาความเข้าใจเรื่องระยะ และมีปฏิสัมพันธ์ได้ดีกว่าเด็กหญิง

การแปรสิ่งรูปธรรมให้กลายเป็นนามธรรม มิใช่ปรากฏออกมาแต่เพียงในรูปของการรู้ภาษาเท่านั้น แต่มันคือความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เกี่ยวกับกันระหว่างสิ่งแวดล้อม สามารถอธิบายสิ่งต่างๆ รอบตัว ทำให้โลกรอบตัวเกี่ยวข้องกับการมีอยู่ของตนเอง นับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาในระยะต่อไป คือการพัฒนาทางด้านนามธรรมล้วนๆ จากการรับรู้ถึงสิ่งที่มีอยู่เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ต้นไม้ พ่อ แม่ นก หมา แมว ฯลฯ นำไปสู่การจำแนก (sort) และจัดกลุ่ม (classify) เช่น สิ่งนี้เคลื่อนไหวได้ สิ่งนั้นเคลื่อนไหวไม่ได้ สิ่งนี้มีชีวิต สิ่งนั้นไม่มีชีวิต เป็นต้น

จินตนาการเริ่มต้นในวัยก่อนหน้า สละท่อนกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมอง อันเป็นความพยายามสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยง ระหว่างสิ่งต่างๆ เพื่อเข้าใจโลก แต่แทนที่จะออกมาเป็นระบบคิดที่ให้คำตอบหรืออธิบาย จินตนาการปรากฏออกมาในรูปของการสร้างโลกของตัวเอง การเล่นเกมต่างๆ ตั้งแต่อย่างๆ ไปจนถึงซับซ้อน การค้นพบเหล่านี้ช่วยให้เข้าใจว่า การสอนภาษาไม่ควรแยกออกมาจากโลกแห่งความคิด ความฝัน จินตนาการ การเล่นเกมของเด็ก นั่นคือ ไม่ควรสอนภาษาโดยเน้นหนักให้รู้แต่เรื่องของการสะกด และไวยากรณ์

ถ้าอย่างนั้น หลักและไวยากรณ์ของภาษาจะถูกละลายใช้ใหม่ คำตอบก็คือ ไม่ใช่ เพราะสมองจัดการสร้างภาพและจดจำสัญลักษณ์ของคำ (ตัวอักษรที่เรียงกันอยู่ในคำ) จากการอ่าน จากเสียง การทำความเข้าใจความหมายที่มากับสัญลักษณ์ การถอดกระบวนการแบบของสัญลักษณ์ หาความสัมพันธ์เพื่อหากฎเกณฑ์ไวยากรณ์ และสังเคราะห์สัญลักษณ์เพื่อแสดงออกโดยการพูด การเขียน และการแสดงออกทางกาย กระบวนการเรียนรู้ของสมองเหล่านี้ เกิดขึ้นเอง เป็นไปเอง ภายใต้สิ่งแวดล้อม คือการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นหลักสำคัญ การสอนไวยากรณ์ย้อมไม่ใช่เรื่องยาก ถ้าผู้สอนออกแบบให้กระบวนการเรียนรู้นั้นให้ความสำคัญต่อความรู้สึก และจิตใจของเด็ก

บทที่ ๒

กระบวนการสอนภาษา กระบวนการเรียนรู้ภาษา

กระบวนการฟัง

กระบวนการเรียนรู้พื้นฐานที่สุดของการเรียนรู้ภาษาก็คือ กระบวนการฟัง เมื่อขาดทักษะการฟังเพียงอย่างเดียว การเรียนรู้ภาษาาก็จะเกิดขึ้นได้ยาก เมื่อหูรับเสียงแล้ว ก็จะสร้างความหมาย แบบแผนของเสียง (pattern) ต่างๆ จะถูกจำแนกไว้ในสมอง และด้วยเหตุที่สมองเรียนรู้ได้อย่างไม่มีขีดจำกัด จึงไม่ต้องสงสัยว่า สมองจะบันทึกเสียงไว้ได้เป็นจำนวนกี่แบบ

วัยประถมต้น เด็กชอบเล่นมือและเท้าเป็นจังหวะ ชอบเล่นสัมผัสคำ สัมผัสกลอนง่ายๆ สมองของเด็กมีความสามารถในการนึกคิด และสามารถได้ยินท่วงทำนองและจังหวะในสมอง วัยนี้เป็นวัยแห่งสุนทรียภาพทางดนตรี จังหวะ และท่วงทำนอง พวกเขามีความสามารถรับรู้และสร้างสรรค์ทางภาษาพอที่จะล้อเลียน เล่นคำ เล่นสัมผัสอักษรมาตราตัวสะกดต่างๆ เล่นเกมสัมผัสคำ พร้อมกับบอกท่าทางเคลื่อนไหวมือและเท้า ให้สัมพันธ์กับคำต่างๆ อย่างรวดเร็ว เด็กๆ พากันคิดจังหวะขึ้นเอง และเล่นเกมจังหวะกับภาษาอย่างสนุกสนาน พัฒนาการเช่นนี้เป็นการส่งสัญญาณความพร้อมที่จะพัฒนาภาษาอย่างเต็มที่ แทบทุกชาติจึงมีบทร้องเล่นของเด็กๆ ประจำชาติ ด้วยเหตุนี้การสอนภาษาให้แก่เด็กจึงควรตั้งต้นที่บทร้องเล่น คำคล้องจอง บทกล่อมเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กติดตาม เข้าถึงทักษะ และสุนทรียภาพของภาษาได้ง่าย

ด้วยลักษณะทั่วไปของเด็กดังกล่าวนี้ กระบวนการฟังของเด็กจึงควรเริ่มต้นจากการฟังเรื่องราว เนื้อหาที่มีจังหวะ ทำนอง มีการสัมผัสคำ เด็กควรได้รับการพัฒนาทักษะการฟัง หรือฝึกฟังจนเข้าใจสิ่งที่ฟังจริงๆ และนำสิ่งที่ฟังนั้นเข้าไปอยู่ในความรู้สึกนึกคิดเป็นเรื่องเป็นราว ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีทักษะการฟังไม่ดีพอ ย่อมไม่สามารถแยกแยะได้ว่าคำไหนเป็นคำไหน เสียงไหนเป็นเสียงไหน และไม่รู้เลยว่าในคำนั้นมีเสียงอย่างไร ทักษะการฟังที่ไม่ดีพอ ส่วนมากมักมีสาเหตุจากการได้ฟังน้อยเกินไป ฟังในสิ่งที่สมองไม่ให้ความสนใจ ฟังในสิ่งที่สมองไม่รู้สึกว่ามีความสำคัญ

ขั้นตอนสำคัญที่เด็กจะรับรู้เสียงผ่านการฟัง

๑. มีความจำผ่านการฟัง เช่นจำบทร้องเล่นได้ จำทกลอนง่ายๆ ได้ เป็นต้น การจำแนกนี้เกิดขึ้นเอง โดยเด็กไม่ต้องใช้ความพยายาม เนื้อหาที่สนุก ตลก ง่าย จังหวะที่ชวนฟัง จดจำง่าย ทำให้สมองรับรู้แบบแผนของเสียงได้อย่างรวดเร็ว และการจดจำได้ก็ติดตามมาเอง

ตัวอย่างบทร้องเล่น

ไก่ เอ๊ย ไก่

ชู คอ ชัน ไป

เอิ๊ก อี เอิ๊ก เอิ๊ก

หมา เอ๊ย หมา

เห็น คน เดิน มา

หมา เห่า โอ้ง โอ้ง

คัดจาก สำเนียงเสียงสัตว์. ธารปัญญา, ๒๕๔๓.

๒. สมอของเด็กรับข้อมูลเสียงพร้อมกับมองเห็นภาพ การจดจำได้เกิดจากการฟังแบบแผนของเสียงซ้ำๆ และเห็นภาพเดิมซ้ำๆ ในที่สุดจะเริ่มก่อรูปเป็นการรู้จักแบบแผนของตัวสะกด หรือการสะกด สมอจะถอดแบบแผนของเสียง (sound pattern) ที่สัมพันธ์กับแบบแผนของการสะกด (spelling pattern) ออกมาได้สำเร็จก็เพราะสมอมีความสนใจ สนุกและพอใจที่ได้ฟังเสียงอ่าน และตามองเห็นภาพพร้อมกับตัวอักษร

๓. การฟังบทกลอนสั้นๆ หรือบทร้องเล่นและบทกล่อมเด็ก จะช่วยให้เด็กเริ่มรู้จักเสียงที่เหมือน และแตกต่างกันได้ง่าย เพราะสมองของเขาจดจำเสียงได้ทั้งหมด การจดจำเสียงได้หมด ขณะที่ตามองเห็นคำที่มีแบบแผนต่างกัน (spelling pattern) ทำให้เด็กรู้ว่าเสียงที่ต่างกัน ย่อมใช้ตัวอักษรต่างกันออกไป

หมา เอ๋ย หมา	➡	หมา	
ไก่ เอ๋ย ไก่	➡	ไก่	
เป็ด เอ๋ย เป็ด	➡	เป็ด	

๔. ในที่สุดสมองของเด็กก็สามารถเรียนรู้จังหวะของคำแต่ละคำ ซึ่งนำไปสู่การเข้าใจเรื่องพยางค์ได้เองในสมองของตน

	ศาลา	➡	ศาลา
	ลำไย	➡	ลำไย
	กระได	➡	กระได

เด็กรู้แล้วว่าคำนี้มี ๒ พยางค์
เด็กยังอธิบายคำว่าพยางค์ไม่ได้ แต่มี
ข้อมูลในสมองแล้วว่า คำบางคำมี
พยางค์เดียว บางคำมี ๒ พยางค์

ทั้งหมดนี้หมายความว่า เมื่อเด็กเริ่มจดจำบทกลอนสั้นๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว และจดจำได้เป็นจำนวนมาก สมองของเขาก็จะมีความสามารถดังต่อไปนี้

๑. รู้จักสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับสัญลักษณ์
๒. รู้จักพยัญชนะที่เป็นตัวแรกของคำนั้น
๓. สามารถใช้ความพอใจในบทกลอน ในการพัฒนาความเข้าใจแบบแผนของการสะกดคำ

การใช้หนังสือภาพเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง

แม้เราจะทราบว่าเด็กชอบฟังบทกลอนสั้นๆ แบบต่างๆ และบทเพลงง่ายๆ แต่การฟังจากหนังสือเพียงไม่กี่เล่ม ไม่อาจสร้างทักษะให้เกิดขึ้นมาได้ทันที จึงจำเป็นต้องเลือกหนังสือภาพจำนวนหลายเล่ม ที่มีบทกลอน หรือบทเพลง อ่อนโยน สนุก ไพเราะ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสฟังอย่างหลากหลายและฟังซ้ำๆ มีคุณครูและคุณพ่อคุณแม่จำนวนมาก ชอบท่องบทกลอนให้เด็กฟัง เช่น บทกลอนง่ายๆ ที่ร้องจนติดปาก ข้างล่างนี้

แมงมุม ชyumหลังคา แมวกินปลา หมากัดกะพุงกัน

โพงพางเอ๋ย ปลาเข้าลอด ปลาตาบอด เข้าลอดโพงพาง

แต่การร้องบทกลอนหรือบทร้องเล่นเหล่านี้ มักไม่ได้ใช้หนังสือมาประกอบด้วย ความสนุกสนานและความสนใจของเด็ก จึงไม่มีโอกาสยกระดับขั้นสู่การรับรู้ภาษาภาพและตัวอักษร ดังนั้นการใช้หนังสือควบคู่ไปในการอ่านให้เด็กฟัง จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเด็กจะสามารถเชื่อมโยงเสียงเข้ากับภาพและตัวอักษร

หนังสือภาพเล่มแรกๆ ของเด็ก ก็คือหนังสือสัมผัสกลอนที่สนุกสนาน และเข้าใจง่ายเหล่านี้เอง บางทีผู้ใหญ่อาจเคยได้ฟัง บทสัมผัส ตลกๆ ซึ่งปรากฏทั้งในภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เช่น

สาวแสนสวยใส่สายสร้อยสามสิบสองเส้น

Peter Piper picked a peck of pickled pepper...

คำเหล่านี้เมื่อนำมาเรียงกันแล้ว บางทีก็ไม่มีความหมาย บางทีก็มีความหมายตลก สนุก จนถึงไร้สาระ แต่เป็นเสียงที่เด็กๆ ชอบมากเช่นกัน ดังนั้น หนังสือภาพอาจรวมบทร้องเล่นตลกเหล่านี้เอาไว้ด้วย

ภาษากลาง

โต๊ะ เอ๊ย โต๊ะ

มา โละ ไช้ แดง

เอา ไฟ แดง แดง

มา แแยง กั้น โต๊ะ

ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ

ตึกโตตั้นตั่ง

ตกตันต๋านต๋าย

ต๋องแตก ตุ่ม!

คำแปล : ตึกแกตั้นเหนียว

ตกตันตาลตาย

ต๋องแตก เสียงตั่ง ตุ่ม!

แนะนำหนังสืออ่านเล่มแรกๆ ของเด็กประถม

๑. บทร้องเล่น บทกล่อมเด็กทั่วไป
๒. บทร้องเล่นที่เกี่ยวกับการนับ
(หนึ่ง สอง มือตีกลอง แตรรัก แตรก แตรก...)
๓. บทร้องเล่นที่เกี่ยวกับเสียงสัตว์
๔. บทเพลงง่ายๆ เช่นเพลง ช้าง ช้าง ช้าง เป็นต้น

หนังสือเล่มถัดๆ มาที่ควรหามาอ่านให้เด็กฟัง

หนังสือที่นำเสนอแบบแผนของเสียงซ้ำๆ เพื่อให้เด็กเริ่มพัฒนาความเข้าใจในการสะกดคำ

เช่น ำ ำ โ ำ ำ ำ ำ ำ ำ เป็นต้น

กระบวนการ ขั้นตอน การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง

การฟังครูอ่าน เป็นการกระตุ้นการรับข้อมูลของสมอง โดยผ่านการฟังเรื่องราวพร้อมกับดูภาพจากหนังสือที่ครูอ่านให้ฟัง สมองจึงรับเสียงพร้อมๆ กับรับภาพ และอารมณ์ถูกขับเคลื่อน สมองสร้างจินตนาการขึ้นจากสิ่งที่เห็นและได้ยินอย่างมีคุณภาพ

อ่านครั้งแรก

- อภิปรายเกี่ยวกับภาพปก ชื่อหนังสือ ชวนให้นักเรียนลองคาดเดาว่าเรื่องในเล่มเกี่ยวกับอะไร และสรุปเรื่องบนปกหลัง (ถ้ามี)
- ชี้ชื่อผู้แต่งและผู้เขียนภาพในหนังสือ บนหน้าปก คอยกันว่ามีภาพเกี่ยวกับอะไร
- คุณครูอ่านออกเสียง และทำน้ำเสียงให้น่าตื่นเต้นเข้ากับเนื้อเรื่องเมื่อเหมาะสม มีชี้ที่ภาพในขณะที่อ่านอย่าหยุดเพื่ออธิบายเรื่องแก่เด็กกลางคัน ไม่เช่นนั้นสมาธิและความสนใจเรื่องของเด็กจะขาดตอน แต่สามารถหยุดเป็นครั้งคราว และชวนให้นักเรียนเดาว่าจะเกิดอะไรขึ้นในหน้าถัดไป
- เมื่ออ่านเรื่องจบ อย่าเพิ่งอภิปรายหรือถามคำถาม แต่ชักจูงให้เด็กแสดงความรู้สึก/ความเห็น

อ่านครั้งที่สอง

- อ่านเรื่องอีกครั้ง คราวนี้ไล่นิ้วไปได้อ่านความที่อ่านด้วย (ถ้าไม่แน่ใจว่าเด็กเข้าใจเรื่องดีแล้ว ให้ชี้ที่ภาพทุกครั้งทีอ่าน จนกว่าจะแน่ใจว่าเด็กเข้าใจเรื่องแม่นยำแล้ว)
- ระหว่างการอ่าน สามารถหยุดเป็นครั้งคราวเพื่ออภิปรายเรื่องและภาพ เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจมากขึ้น

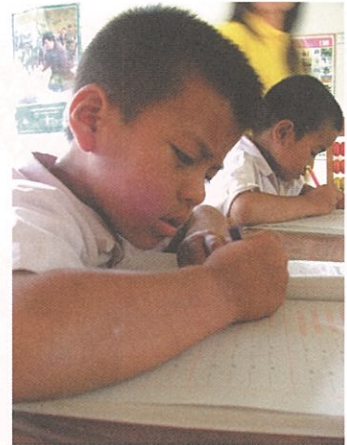
อ่านครั้งต่อๆ มา

- ไล่นิ้วไปตามข้อความที่อ่าน เพื่อดึงความสนใจของเด็กไปที่ตัวอักษร
- หยุดที่คำที่ต้องการให้เด็กอ่านซ้ำตามครู ชี้นำไปที่คำนั้นๆ ด้วย
- ชี้ให้นักเรียนสังเกตเครื่องหมายวรรคตอนต่างๆ ที่อยากเน้น
- ชักชวนให้เด็กอ่านคลอไปกับครู เท่าที่จะทำได้
- ฝึกให้เด็กอ่านพร้อมกัน
- ในที่สุดถ้าแน่ใจว่าเด็กจดจำเรื่องราวได้ดีแล้ว ลองกระตุ้นให้เด็กอ่านคนเดียว

หนังสือเล่มแรกๆ ที่อ่านให้เด็กฟังมีความสำคัญมาก ถ้าเป็นห้องเรียน โลกของการอ่านเป็นโลกใหม่ที่น่าทึ่งสำหรับเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่ครอบครัวไม่มีเวลาให้เลย ดังนั้น การอ่านให้ฟัง ไม่ใช่เพียงเป็น “วิชา” แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก ที่หาสิ่งอื่นแทนได้ยากยิ่ง หนังสือเล่มแรกควรเป็นหนังสือที่สนุกสนานอาจมีแง่มุมตลก มีคำน้อยคำที่สุด มีภาพประกอบที่สื่อความหมายชัดเจน

วิธีใช้หนังสือ คำคล้องจอง และบทกลอน

คำคล้องจองหรือบทกลอนที่ง่าย ๆ เป็นจังหวะ และสนุกสนาน ดึงดูดความสนใจของเด็กได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทร้องเล่นที่เด็กอาจเคยได้ยินมาก่อนแล้ว และมีความรู้สึกคุ้นเคย

- อภิปรายเกี่ยวกับหน้าปกและชื่อหนังสือ ชวนให้นักเรียนลองเดาเกี่ยวกับเนื้อหาบทกลอนในเล่ม
- อ่านออกเสียง
- อ่านออกเสียงอีกครั้ง หยุดเป็นครั้งคราวเพื่อชี้และเน้นอธิบายรูปภาพ
- ชักจูงให้เด็กอ่านไปพร้อมกัน หรืออ่านออกเสียงดังๆ และบางครั้งครูหยุดอ่านกลางคัน ให้เด็กอ่านต่อจนจบบรรทัด
- ชี้และเน้นให้เห็นคำที่คล้องจองกัน
- ในการอ่านครั้งที่ ๓-๔ ให้ไล่นิ้วไปได้ข้อความที่อ่านด้วย การอ่านกลอน จะอ่านกี่ครั้งก็ได้ แต่ไม่ควรน้อยกว่า ๒-๓ ครั้ง
- ให้เด็กทำ ใบงาน (worksheet) เกี่ยวกับบทกลอนนั้น เช่น คัดบทกลอน เดิมคำที่หายไป โยงข้อความหรือคำกับภาพ เป็นต้น
- ควรจะอนุญาตให้เด็กนำหนังสือไปอ่านที่บ้านได้ เพราะการอ่านบ่อยๆ จะพัฒนาการเรียนรู้เด็กให้เร็วขึ้น

ตัวอย่างใบงาน

บทร้องเล่นของเด็ก

แมงมุม

ขยุ้มหลังคา

แมวกินปลา

หมากัดกระพุ้งกัน

✂ ให้เด็กใช้กรรไกรตัดข้อความต่อไปนี้ ระบายสีให้สวยงาม แล้วจัดเรียงเสียใหม่ให้ตรงตามบทร้องเล่น เสร็จแล้วเย็บเป็นหนังสือเล่มเล็กๆ แล้วให้นักเรียนเก็บไว้อ่านเอง

แมวกินปลา

หมากัดกระพุ้งกัน

แมงมุม

ขยุ้มหลังคา

คัดจาก ไม้อ่อนนุ่มตัดได้ ดั่งใจ. ธารปัญญา, ๒๕๔๑.

อ่านเป็นกลุ่ม

วิธีนี้ทำให้เด็กสามารถอ่านด้วยกันในกลุ่มเล็กๆ อย่างสนุกสนาน และช่วยพัฒนาเด็กที่ยังอ่านไม่ได้ หรืออ่านไม่คล่อง

หลักสำคัญ

- นักเรียนทุกคนต้องได้เห็นหนังสือ เช่น ๑ คนต่อ ๑ เล่ม
- หนังสือควรเป็นเล่มที่คุณครูเคยอ่านให้ฟังแล้ว เพื่อเด็กจะได้มีความคุ้นเคยและอ่านได้ง่ายขึ้น
- หลังจากการอ่าน ให้เด็กทำใบงาน หรือแบบฝึกหัดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน
- ให้โอกาสเด็กแต่ละคน อ่านหนังสือเดี่ยวให้คุณครูฟัง
- กระตุ้นให้เด็กยืมหนังสือกลับบ้าน
- บันทึกรายชื่อหนังสือ ที่เด็กแต่ละคน/แต่ละกลุ่มได้อ่าน พร้อมกับข้อเสนอแนะของคุณครู

เด็กไม่จำเป็นต้องทำใบงานทุกใบ ใบงานต้องผ่านการคัดเลือกให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน ซึ่งต้องฝึกทักษะที่แตกต่างกันออกไป เช่น บางคนต้องฝึกสะกด บางคนสะกดได้ดีแต่อ่านไม่ค่อยเข้าใจ ดังนั้น เด็กที่ยังพัฒนาเร็วก็จะยิ่งทำใบงานน้อยใบ เด็กบางคนที่ต้องฝึกฝนทักษะบ่อยๆ จึงจะพัฒนา ก็อาจต้องทำใบงานแทบทุกใบสำหรับหนังสือทุกเล่มที่อ่าน จากข้อมูลการอ่านของเด็กได้พบว่า เด็กส่วนใหญ่มักอยู่กึ่งกลาง คือ ยังต้องมีการฝึกฝน แต่ก็พัฒนาได้ค่อนข้างเร็ว

การใช้เกมเพื่อฝึกฝนและกระตุ้นทักษะการฟัง

การใช้เกมสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กที่ชอบการเล่นและการเคลื่อนไหวร่างกาย เกมภาษาจะช่วยอุดช่องว่างที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้เสียง เด็กจะรู้สึกผ่อนคลาย และพร้อมที่จะเข้าสู่การเรียนรู้ภาษาง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเด็กที่เรียนรู้ช้า เกมภาษาจะกระตุ้นให้เรียนรู้เร็วขึ้น

เกมภาษามีจุดมุ่งหมายให้เด็กฝึกทักษะเกี่ยวกับ

- การรับรู้เสียง
- การเข้าใจเสียงสัมผัส
- การสร้างคำใหม่ๆ

เกมภาษาอาจทำขึ้นในรูปแบบ บัตรคำ เกมโดมิโน เกมออกท่าทาง เป็นต้น

กรรไกร ไข่ ผ้าไหม

ไข่หนึ่งใบ สองบาท ห้าสิบ

ห้าสิบ สองบาท หนึ่งใบ

ไข่ ผ้าไหม ไข่ กรรไกร

เมื่อเด็กมีทักษะในการฟังมากขึ้น เด็กจะเริ่มพัฒนาภาษามากขึ้นเรื่อยๆ การรู้จักและพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับเสียงของตัวอักษร เช่น ก ข ง บ การคัด การเล่นเกมสนุกบนกระดาด และ การทายปัญหาตัวอักษรจะทำได้ในระยนี้ ครูควรเข้าใจว่าการทำแบบฝึกหัดเริ่มมีความจำเป็น แต่ต้องไม่เริ่มต้นที่แบบฝึกหัดจนกว่าการฟังและการร้องปากเปล่าจะพัฒนาขึ้นมาก่อน

ลองทำดู

เด็กร้องบทนี้ได้หรือยัง

ปา ปา ป้า
 สระ อา ปา ป้า
 มี หู ตัว ใหญ่
 ใน กระเป๋า คุณ ป้า

ลองนำข้อความเขียนลงบนบอร์ด หรือกระดาดขนาดใหญ่ ติดบนบอร์ด ใช้ไม้ชี้ทีละคำให้เปล่งเสียงอ่านพร้อมกัน

ลองให้เด็กอ่านคำต่อไปนี้

ปา	ยา	มา
ดา	หา	ชา
กา	นา	ลา
คา	งา	ซา

กระบวนการอ่าน

สมองของเด็กก้าวเข้าสู่พัฒนาการที่เริ่มมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เริ่มมีความคิด ความมุ่งมั่นหวัง หรือความใฝ่ฝัน เมื่อเด็กเริ่มค้นก้าวสู่โลกของการอ่าน เขาต้องการหนังสือที่จับใจ จูงใจให้อ่าน และอ่านแล้วสนุก ที่สำคัญต้องวางอยู่บนพื้นฐานความสามารถทางภาษาที่เขาอยู่บ้างแล้ว สำหรับเด็กจำนวนมากทั่วโลก นิทาน บทร้องเล่นและบทกล่อมเด็กเป็นบทตั้งต้นที่ดี เพราะเด็กคุ้นกับมันมาก่อนแล้วจากที่บ้านและในหมู่เพื่อนๆ การเริ่มต้นนี้ช่วยเชื่อมโยงบรรยากาศ และความรู้สึกแห่งความอบอุ่นและปลอดภัย นี่คือจุดตั้งต้นที่เขาจะอ่านได้เป็นผลสำเร็จ

สิ่งสำคัญก็คือ หนังสือเล่มแรกๆ ของเด็กควรเขียนในรูปคำสัมผัส คล้องจอง ด้วยคำง่ายๆ ทำให้จำได้รวดเร็ว เพียงแต่อ่านดังๆ ให้ฟังไม่ก็เที่ยว เด็กส่วนใหญ่จะสามารถเข้าร่วมได้ด้วยปากเปล่าก่อน หรืออ่านซ้ำ ในที่สุดก็จดจำได้หมด เพราะสมองของเขามีความสามารถรับรู้เสียงดีมาก

สำหรับเด็กที่สามารถท่องบทร้องเล่นได้อย่างดีแล้ว เขาจะเริ่มก้าวไปสู่การอ่านหนังสือง่ายๆ ที่ไม่มีคำศัพท์ยาก เขาควรเข้าใจความหมายของคำเกือบทุกคำที่อ่าน จึงจะทำให้เขาอ่านแบบไม่ว่าง การพยายามหาหนังสือวิชาการมาให้อ่านในวัยนี้มักไม่ประสบความสำเร็จ

- การอ่านคือความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและเสียงอ่าน ต้องสอนเด็กให้ฝึกฟังเสียงสัมผัส คำคล้องจอง บทร้องเล่น บทกล่อมเด็ก ซึ่งจะมีผลให้ "การรู้ภาษา" เกิดขึ้นตามธรรมชาติในตัวเด็ก การอ่านเริ่มจากการให้เด็กฟังครูอ่าน พร้อมกับดูตามตัวหนังสือ/รูปภาพ จากหนังสือที่ครูอ่าน เพื่อ สมองจะได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาพ คำที่เห็น ความหมายของคำจากภาพ ลักษณะเสียงที่เกิด จากการเรียงตัวของอักษรในคำ จังหวะจะโคน
- ให้นักเรียนได้อ่านหนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งรวมถึงตั้งแต่การอ่านด้วยตนเอง อ่านกับเพื่อน อ่านให้คุณครู และผู้ปกครองฟัง หนังสือที่เด็กวัยนี้ควรอ่านควรมีความหลากหลายตั้งแต่นิทาน หนังสือภาพ เรื่องเล่า บทร้อยกรอง และบทละคร นักเรียนควรได้อ่านผลงานของตนให้ครู เพื่อน และครอบครัวฟัง

เมื่อไรเด็กจะเริ่มอ่าน

ความก้าวหน้าแห่งการรู้ภาษาหลังจากการฟัง และเริ่มแยกแยะเสียงได้แล้ว ก็คือ เด็กจะเริ่มจดจำ แบบแผนของคำง่าย ๆ ได้จากการเห็นด้วยตา โดยยังไม่ต้องสะกดก็รู้ว่าอ่านอย่างไร ถ้าเด็กอ่านคำเหล่านี้ได้แล้ว เขาจะเริ่มอ่านหนังสือง่าย ๆ ได้ด้วยตัวเอง

เกมพัฒนาคำศัพท์

เกม ๑

เลือกคำศัพท์ต่างๆ ที่เด็กควรอ่านได้โดยไม่ต้องสะกดมา ๑๐ คำ เขียนลงในบัตรคำ ๒ ชุด (เหมือนกัน) แล้วนำไปใส่ในกล่อง กล่องละ ๑ ชุด ให้เด็กจับคู่กัน คนแรกหยิบบัตรคำขึ้นมา ๑ ใบ จากกล่องใบที่หนึ่ง อีกคนต้องหาบัตรคำที่เหมือนกันจากกล่องใบที่สอง

เกม ๒

ครูเขียนคำศัพท์ ๒๐ คำ บนกระดาษใบหนึ่ง แล้วให้เด็กอ่านคำทั้งหมด เช่น

ฟาง	กาว	ปลา	โมโห	เคี้ยว
นิ้วมือ	ดีใจ	ไขเจียว	ผู้ใหญ่	ลูกอ๊อด
ถนน	มะขาม	เต้านา	นกฮูก	กาละมัง
ต้นไม้	สนาม	รถยนต์	รังนก	ฟองน้ำ

นำคำทั้ง ๒๐ คำ มาเขียนลงในบัตรคำ

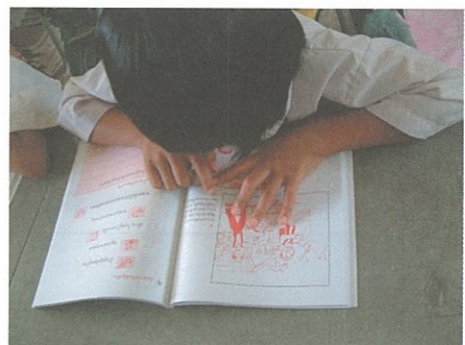
ตารางคำ		

แจกกระดาษที่ตีตารางตามตัวอย่างให้เด็กทุกคน แล้วให้เด็กจับคู่กัน ฝ่ายหนึ่งจับบัตรคำมา ๑ ใบ แล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งอ่าน ถ้าอ่านได้ให้เขียนคำนั้นลงในตาราง สลับกันจับบัตรคำ ใครเขียนคำเต็มตารางก่อนเป็นผู้ชนะ

หมายเหตุ: เกมภาษามีไว้เพื่อกระตุ้นความจำ แต่ไม่ควรใช้เพื่อเป็นวิธี “หลัก” ในการสอนภาษา เพราะคำเหล่านี้ถูกแยกออกมาจากบริบทของประโยคและเรื่องราว ซึ่งอาจทำให้การรู้ภาษาของเด็กพัฒนาได้ไม่เต็มที่

ความสนใจอ่านของเด็ก เป็นกระบวนการอันซับซ้อน และความสำเร็จในการเรียนรู้ที่จะอ่าน มักจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยดังต่อไปนี้

๑. เด็กมีแรงจูงใจบางอย่างที่ทำให้รู้สึกอยากจะทำ อ่าน ไม่ใช่อ่านเพราะว่าถูกบอกให้อ่าน ไม่ใช่อ่านเพราะว่าต้องสอบ
๒. คุณภาพของหนังสือที่จะอ่านนั้น ดีพอเพียงไหม เรื่องราว ภาพประกอบ ที่เสนออยู่ในหนังสือเล่มนั้นจับใจเด็กหรือไม่
๓. เด็กเริ่มรู้แล้วว่าข้อความที่ปรากฏในหนังสือนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงตัวอักษรแปลกๆ เรียงลำดับกัน แต่ข้อความเหล่านั้นจะบอกเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจ
๔. เด็กได้เรียนรู้จักความรู้บางอย่าง เรื่องบางเรื่องที่ปรากฏในหนังสือที่เด็กอ่าน ไม่ใช่สิ่งใหม่เอี่ยมทั้งหมดที่เด็กไม่รู้จักเลย
๕. เด็กคุ้นเคยกับแบบแผน (pattern) ของคำในหนังสือเล่มนั้นๆ มาก่อนบ้างแล้ว และรู้ว่าแบบแผนของตัวอักษรทั้งหลายอ่านต่างกัน และมีความหมายต่างกัน โดยเฉพาะคำง่ายๆ (sight words) ที่เพียงเห็นก็รู้ได้ทันทีว่าอยู่ในแบบแผนของคำแบบไหน เช่น กา มา ตา เรือ เสือ เจือ เป็นต้น
๖. เด็กจำเป็นต้องมีทักษะที่จะเข้าใจภาพ เข้าใจคำง่ายๆ บางคำ เข้าใจเรื่องบางอย่าง จนสามารถคาดเดาความหมายของคำศัพท์ที่ไม่รู้จักมาก่อน ในเรื่องราวนั้นๆ

หนังสือแบบไหนที่เด็กอยากอ่าน

แม้จะมีปัจจัยหลายข้อที่เกี่ยวข้องกับการรักการอ่าน แต่สิ่งที่เป็นกุญแจจริงๆ น่าจะเป็นแรงจูงใจ (motivation) ของเด็กเอง และถ้าปราศจากแรงจูงใจนี้ ความก้าวหน้าในการอ่านก็จะเริ่มชะลอลง เด็กต้องการหนังสือแบบไหน อาจพัฒนาจากหลักการต่อไปนี้

๑. เด็กชอบอ่านหนังสือโดยนักเขียนที่เขาเคยชื่นชอบ เท่าๆ กับที่อยากจะลองอ่านหนังสือของนักเขียนใหม่ๆ
๒. เด็กมีทักษะการอ่านออกเสียงแล้ว
๓. เด็กเริ่มมีความเข้าใจในสิ่งที่เคยฟังครูอ่านมาแล้ว และเริ่มจดจำเนื้อหาเหล่านั้นได้บ้าง หรือทั้งหมด
๔. เด็กมีความรู้เรื่องภาษา รู้คำศัพท์ โครงสร้างและลีลาการเขียนแบบต่างๆ ซึ่งเด็กอาจได้มาจากการฟัง การคิด การเล่นเกม การเขียนแบบง่ายๆ เป็นต้น

หนังสือเรื่อง **เจ้าต่างหมาดี** แต่งโดย บุญเจิด แก้วกระจ่าง เป็นหนังสือที่แต่งเป็นคำกลอน ถือเป็นหนังสือเล่มหนึ่ง ที่ผู้เขียนประสบความสำเร็จอย่างสูง ในการกระตุ้นการ ฟังและการอ่านของเด็ก ผลจากการทดลองในโครงการ โรงเรียน BBL ของสถาบันวิทยาการการเรียนรู้ ได้พบว่าโรงเรียน ๑๒ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย เด็กแทบทุกคนชอบอ่านหนังสือเล่มนี้ นักเรียนชั้นอนุบาลและ ประถมปีที่ ๑ เกือบทั้งหมด จดจำเนื้อหาในหนังสือที่มีความยาวถึง ๒๔ หน้า ได้หมดทั้งเล่ม ในโรงเรียนที่มี นักเรียนจากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งมีปัญหามากในการสอน ภาษา ก็ปรากฏว่าหนังสือเล่มนี้ใช้ได้ผลดีเช่นเดียวกัน

เมื่อเด็กก้าวข้ามสู่ การอ่านหนังสือที่หลากหลายขึ้น

กระบวนการก่อนที่เด็กจะก้าวไปสู่การอ่านหนังสือหลากหลายชนิดขึ้น อยู่ที่กระบวนการฟังที่เด็กได้รับมาก่อนหน้านี้ คุณครูต้องขยายจากการอ่านหนังสือภาพที่เป็นคำกลอนง่ายๆ ประเภทบทกล่อมเด็ก บทร้องเล่น บทกลอนสนุก ไปสู่การอ่านนิทานภาพ นิทานคำกลอนสั้นๆ รวมไปถึงการอ่านบทดอกสร้อย และบทสักวา เป็นต้น เด็กในวัยประถมต้องการฟังและอ่านเรื่องหลากหลายอย่างไม่น่าเชื่อ พวกเขาสามารถจะฟังอย่างต่อเนื่อง ฟังได้ครั้งละนานๆ และมีจินตนาการอันบรรเจิด

การฟังและเริ่มสนใจอ่านหนังสือหลากหลายขึ้น จะช่วยให้เด็กเตรียมตัวเข้าสู่พัฒนาการทางภาษา ระดับก้าวหน้าขึ้นหลายอย่าง ดังนี้

๑. เด็กจะรู้จัก คำนวณกับบทร้อยกรองหลายแบบ เช่น กลอน กาพย์ ฉันท์ สักวา บทดอกสร้อย ฯลฯ
๒. เด็กจะรู้จัก สติลาการเขียนหลายแบบของนักเขียน ที่ใช้สติลาการเขียนและการนำเสนอต่างกัน
๓. เด็กเริ่มคุ้นเคยกับการฟังและเข้าสู่การอ่านเนื้อหา ที่เสนอด้วยเทคนิคต่างๆ กัน
๔. เด็กจะก้าวสู่โลกกว้าง รู้จักหนังสือแทบทุกประเภท ตั้งแต่ ตำรานาน นิทาน นิทานภาพ การ์ตูน เทพนิยาย จนถึงหนังสือที่มีจินตนาการเหนือจริง และหนังสือแนววิทยาศาสตร์แห่งโลกอนาคต

หนังสือที่ควรอ่านให้เด็กฟัง และให้เด็กลองอ่านดู

๑. นิทานภาพ
๒. หนังสือภาพที่มีเรื่องราว
เป็นเรื่องจริง หรือเรื่องเล่า
๓. นิทานคำกลอน
๔. นิทานโบราณ
๕. นิทานประเภทเทพนิยาย
๖. นิทานเกี่ยวกับเรื่องราว
ของบุคคลสำคัญ
๗. เรื่องเล่าจากอดีต
เช่น ตำนาน
๘. หนังสือการ์ตูน

บริบทสังคมแบบไหนที่พัฒนาการอ่านของเด็ก

ในระยะเริ่มต้น การฟังและอ่านของเด็ก อยู่ในบริบทที่เด็กเห็นการอ่านเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่สนุกสนาน และมีความสุข เด็กได้รับความช่วยเหลือทุกอย่างจากครูและผู้ใหญ่ ขณะที่เด็กทดลองอ่าน ครูก็จะช่วยเหลือให้เกิดความสำเร็จ ครูจะอ่านให้ฟังมากพอตามที่เด็กต้องการ ทำให้เด็กเกือบทุกคนก้าวไปพร้อมๆ กัน

เมื่อการฟังและการอ่านของเด็กเริ่มก้าวหน้ามากขึ้น การฟังและการอ่านเริ่มสะท้อนลักษณะของเด็กแต่ละคนมากขึ้น ปรากฏการณ์ที่สำคัญในระยะนี้อาจสังเกตได้ ดังนี้

๑. เด็กเริ่มแสดงให้เห็นว่าเรามีความพอใจ และรู้จักเลือกหนังสือเอง
๒. เด็กเริ่มสามารถอ่านหนังสือที่ตัวเองชอบด้วยตัวเอง แม้ว่าแต่ละคนจะอ่านหนังสือต่างระดับกัน เพราะพัฒนาการของภาษาก้าวไปไม่พร้อมกัน
๓. เด็กเริ่มแสดงให้เห็นว่าเรามีความเพลิดเพลินในการอ่าน และเห็นการอ่านเป็นการพักผ่อนแบบหนึ่ง ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

เด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน

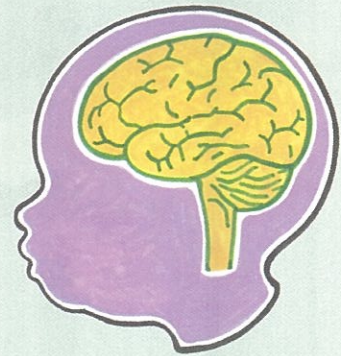
เด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนชอบฟังและอ่านหนังสือบางเล่มมากเป็นพิเศษ อ่านอยู่แต่เล่มนั้นเป็นประจำ บางคนอ่านหนังสือรวดเดียวนับสิบเล่ม และบางคนอ่านถึง 40-50 เล่มในวันเดียวกันก็มี เด็กที่อ่านหนังสือน้อยเล่ม หรือยังไม่ค่อยชอบอ่านเองในระยะแรกๆ ยังไม่ได้หมายความว่าจะไม่รักการอ่านในอนาคต

อ่านออกเสียง

แม้ว่าเราจะเห็นเด็กชอบอ่านหนังสือ และใช้เวลาในการอ่านอย่างน่าพอใจ แต่กิจกรรมการอ่านในห้องเรียนก็ยังคงจำเป็นอยู่ กิจกรรมการอ่านในช่วงโมงเรียนจะช่วยพัฒนาการอ่านของเด็กมากขึ้น เด็กจะอ่านออกเสียงดังให้คนอื่นฟัง อ่านเป็นกลุ่มพร้อมๆ กับเพื่อน คอยกันเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และสำรวจตรวจสอบดูว่าเนื้อหาที่อ่านมีใจความอย่างไร โดยมีเพื่อนและครูช่วยทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นจริงเป็นจังยิ่งขึ้น เด็กจะได้รับคำแนะนำจากครู ถึงวิธีการออกเสียง วิธีการอ่าน การใช้เสียง เป็นต้น บริบทสังคมของการอ่านเวลานี้ ไม่ใช่การช่วยเหลือเด็กหมดทุกอย่าง แต่เป็นการกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ อย่างจริงจัง กิจกรรมที่ครูออกแบบควรจะมีหลากหลาย พอเพียงที่จะกระตุ้นให้เด็กแสดงออกมาถึงการใช้ภาษา และตัวตนของเขา เพื่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “การเรียนรู้” ขึ้นมาจริงๆ

ทำไมต้องอ่านออกเสียง

ในการเรียนภาษา การฟังสำคัญมากและเป็นเรื่องที่สำคัญลำดับแรก การพูดเป็นสิ่งสำคัญอันดับต่อมา การพูดเป็นการใช้วงจรจากการฟังเพื่อเลียนเสียงออกมาเป็นคำพูด และจากการได้ยินเสียงที่ตนเองพูดในวงจรการฟัง สมอมจะรู้ว่าจะออกเสียงอย่างไร เพื่อให้ได้เสียงตามที่ได้ยิน วงจรการสร้างเสียงจะก่อรูปจากการฟังเสียงที่พูดในลำดับต่อไป เมื่อการฟังก่อให้เกิดความเข้าใจในภาษาแล้ว ความเข้าใจภาษาในเสียงที่ได้ยินขณะที่ตนเองพูด จะเป็นข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ทำให้การพูดภาษาที่รู้เรื่องดำเนินต่อเนื่องกันไปอย่างถูกต้อง ในที่สุดวงจรการพูดที่เข้าใจภาษาก็จะเกิดขึ้น

ความรู้ที่เด็กควรมีก่อนจะก้าวสู่การเป็นนักอ่าน

ความสำเร็จในการอ่านได้และอ่านเป็นของเด็ก เป็นความปรารถนาของครู พ่อแม่ และผู้ปกครองทุกคน ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เด็กเป็นนักอ่าน สนใจอ่าน มีดังนี้

๑. เด็กจะอ่านได้ดี ถ้าเด็กมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่านนั้นอยู่บ้าง ดังนั้น คุณครูควรอ่านให้เด็กฟังก่อน และถัดมาควรจะมีการสนทนากับเด็ก เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังจะอ่าน เช่น คุณกันเกี่ยวกับภาพบนปก ให้เด็กเดาหรือลองคุยเกี่ยวกับเรื่อง que เด็กคิดว่าอยู่ในเล่ม
๒. เด็กจะอ่านได้ดี ถ้าเด็กมีความรู้อยู่บ้าง เกี่ยวกับเรื่องราว เนื้อหาตามเค้าโครงเรื่องโบราณเดิมที่เคยเล่ามา หรือเป็นที่มาของหนังสือเล่มนั้น หรืออาจเปิดโอกาสให้เด็กรู้เรื่องราวความเป็นมาของตัวละคร เช่น ถ้าอ่านประวัติพระพุทธเจ้า ควรรู้ว่าพระพุทธเจ้าหมายถึงใคร เกี่ยวข้องกับเด็กอย่างไร เป็นต้น

ชื่อเรื่อง
เนื้อหาเกี่ยวกับ.....

ภาพประกอบ

ชื่อผู้แต่ง

อภิวรรณ วีระสมิทธิ์. จามดอกไม้. กรุงเทพฯ : คุรุสภา, ๒๕๓๕.

บทบาทของแบบฝึกหัดกับการอ่าน

ครู พ่อแม่ และผู้ปกครองทุกคนมักจะพอใจ เมื่อเห็นเด็กทำแบบฝึกหัด เพราะว่าการเขียนของเด็กเป็น สิ่งรูปธรรมที่แสดงออกให้ผู้ใหญ่รู้ว่า เขาอ่านออก เขียนได้ เข้าใจเรื่องราวหรือยัง ความบกพร่องผิดพลาดก็มัก แสดงออกมาให้เห็นได้ง่ายจากแบบฝึกหัดของเด็ก แต่ผู้ใหญ่เคยคิดบ้างไหมว่า ทำไมเด็กทำแบบฝึกหัดอย่างหนักแล้ว แต่กลับมีพัฒนาการทางภาษาไม่ดีเท่าที่เราหวังไว้ บางทีคำตอบนี้อาจอธิบายได้จากวงจรอันลึกลับของการ เรียนภาษา คือ

ในแผนภาพข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่า การทำแบบฝึกหัดอยู่ในขั้นตอนที่สาม หลังการฟังและการอ่าน การ ทำแบบฝึกหัดไม่ใช่สิ่งที่สมบูรณ์ในตัวของมันเอง ดังนั้นเราอาจมีแนวทาง และทำที่เกี่ยวกับการทำแบบฝึกหัด ดังนี้

๑. แบบฝึกหัดควรเชื่อมโยงกับเรื่องที่อ่าน และออกแบบมาอย่างน่าสนใจ ทำท่ายให้ลงมือทำ และมี แนวทางที่เด็กจะทำแบบฝึกหัดให้สำเร็จลงได้
๒. ถ้าเรื่องราวที่อ่านไม่น่าสนใจ ไม่จับใจเด็ก เด็กจะมีแนวโน้มไม่ยอมทำแบบฝึกหัด หรือทำแบบฝึกหัด ไม่ได้
๓. ความรุนแรงของปัญหาการทำแบบฝึกหัด อาจร้ายแรงถึงขนาดที่ทำให้เด็กไม่ชอบภาษา เพราะได้รับ ประสบการณ์ทางลบ ในกิจกรรมการเรียนรู้
๔. แบบฝึกหัดที่ออกแบบมา ควรจะทำให้เด็กบรรลุเป้าหมายแห่งการเรียนรู้ที่ดีขึ้น เช่น ช่วย让孩子 เข้าใจมากขึ้น มีความรู้มากขึ้น รู้สึกสนุกและได้รับการกระตุ้นมากขึ้น เป็นต้น

ตัวอย่างใบงาน

เขียนวงกลมล้อมรอบคำที่มี ห นำ

เสื่อตาเหล่

ยังมีเสื่อตาเหล่ มาเจอลิงที่ชายป่า
เจ้าเสื่อชี้ไม้ชี้มือว่า ไฟไหม้! ไฟไหม้!
ลิงมองไปเห็นไฟก็ตกใจ
เจ้าหมีไม่รู้ว่าโผล่มาจากไหน
รีบเอาน้ำมาดับไฟ
ลิงชมเชยว่าเจ้าหมีเก่ง
และพูดว่า “ที่จริงฉันก็รู้วิธีดับไฟ”
เจ้าหมีไม่ว่าอะไร เอาแต่ชี้ไปที่หางลิง
ลิงดูหาง รู้ว่าไฟไหม้ ก็ร้องให้จ้า
เจ้าเสื่อว่า “นี่แหละนะ เจ้าเอาแต่คุยโวไปวันหนึ่งๆ เท่านั้น”

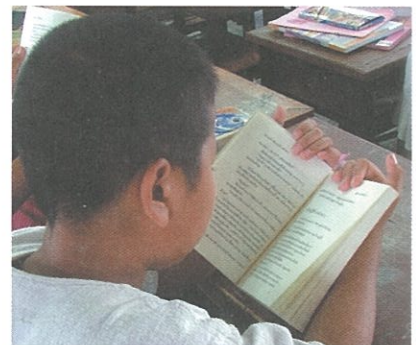
เลือกตอบคำถามว่า จริง หรือ ไม่จริง โดยเขียนเครื่องหมาย X ทับบนข้อความ

เกิดไฟไหม้ในป่า	☐ จริง	☐ ไม่จริง
เสื่อรู้เป็นตัวแรกว่าเกิดไฟไหม้	☐ จริง	☐ ไม่จริง
ลิงชวนหมีมาช่วยดับไฟ	☐ จริง	☐ ไม่จริง
เสื่อจ้องจะกินลิง	☐ จริง	☐ ไม่จริง
หมีดับไฟได้สำเร็จ	☐ จริง	☐ ไม่จริง
หางลิงถูกไฟไหม้	☐ จริง	☐ ไม่จริง
หมีชอบคุยโวโอ้อวด	☐ จริง	☐ ไม่จริง

๕. กิจกรรมหรือแบบฝึก ควรเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เด็กได้ลงมือทำ ทั้งแบบเดี่ยว แบบเป็นกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้มีการพูดคุย อภิปราย เพื่อเปิดโอกาสให้มีมิติทางสังคม และนอกเหนือจากแบบฝึกหัดเพื่อความเข้าใจและพัฒนาการเขียนแล้ว กิจกรรมทั้งหลายควรจะเน้นให้เด็กเป็นผู้กระทำ (active learner) เด็กควรได้รับการชี้แนะให้พัฒนาภาษาของตนเอง ผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น การแสดงละคร การเล่าเรื่อง การวาดภาพ การสร้างภาพสามมิติ เป็นต้น

การทำความเข้าใจแบบแผนของภาษา (language patterns)

เมื่อเด็กเริ่มอ่านเอง เริ่มพัฒนาก้าวหน้าจนทำกิจกรรมทางภาษา และทำแบบฝึกหัดได้แล้ว เด็กจำเป็นต้องก้าวขึ้นสู่การเรียนรู้จักแบบแผนของภาษา (language patterns) รู้ว่าในภาษามี รูปแบบ (forms) เนื้อหา (contents) การเสนอเนื้อหาอาจออกมาในรูปของการเขียนลำดับเรื่องราวต่อเนื่องกัน นำเสนอในรูปแบบของกวี ซึ่งไม่ใช่ภาษารธรรมดา อาจนำเสนอมาอยู่ในคำพูดของตัวละคร และการใช้คำก็จะเริ่มทยอยไปจากคำที่เสนอง่ายๆ ตรงไปตรงมา เช่น กา แพะ ลิง ไป มา กิน นอน ก้าวขึ้นสู่คำที่ซับซ้อนขึ้น เช่น คำหลายพยางค์ คำนามธรรม คำบรรยาย คำสนทนา เป็นต้น นอกจากนี้ในการเสนอเนื้อหา ยังมีเรื่องของการลำดับเรื่องราว (sequencing) และการเชื่อมร้อยเรื่องราวเข้าไว้ด้วยกันอย่างมีศิลปะ และเด็กจะเริ่มรู้ว่า ในภาษาอาจเต็มไปด้วยคำที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างวิจิตรงดงาม เช่น ประโยคหรือวลีที่ว่า “กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว...” หรือ “ณ ดินแดนอันไกลแสนไกล...” เป็นต้น

แบ่งกลุ่มเด็กให้เหมาะสม

พัฒนาการการอ่านของเด็กก้าวไปไม่พร้อมกัน ข้อนี้เป็นความจริงที่ผู้ใหญ่ส่วนมากมักรับไม่ได้ และพยายามที่จะกะเกณฑ์ให้เด็กอายุเท่ากัน หรือเด็กชั้นเดียวกันมีพัฒนาการเท่ากัน อันที่จริงแล้ว ด้วยเหตุผลทางกายภาพ แม้แต่ร่างกายเด็กก็เติบโตไม่เท่ากัน บางคนพูดเมื่อ ๒ ขวบ บางคน ๒ ขวบ ๒ เดือน บางคน ๓ ขวบจึงจะพูด เป็นต้น พัฒนาการของร่างกายย่อมสะท้อนบางอย่างในสมอง แต่ไม่ได้หมายความว่าตรงไปตรงมาว่า เด็กที่โตเร็วจะเฉลียวฉลาด หรือเรียนเร็วกว่าเด็กที่โตช้า เพียงแต่หมายความว่า เด็กแต่ละคนมีจังหวะของพัฒนาการแตกต่างกัน

ในขณะที่เด็กบางคนยังก้าวมาไม่ถึงจุดที่เด็กในห้องโดยเฉลี่ยทำได้แล้ว เด็กบางคนกลับก้าวล้ำหน้าเด็กคนอื่น ๆ ถ้าคุณครูพบสถานการณ์เช่นนี้ ควรตรวจสอบความสามารถในการอ่านและเขียนของเด็กดู และจัดหนังสือและกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเขา

สมองของแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะของตนเอง

เด็กหญิงพิมพ์ วัย ๗ ขวบ ชอบฟังคุณแม่อ่านหนังสือมาตั้งแต่เล็กๆ แต่ยังไม่มีความมั่นใจที่จะอ่านหนังสือเองเลย แม้เธอจะอายุได้ ๗ ขวบแล้ว เธอแตกต่างกับพี่สาว ซึ่งชอบอ่านหนังสือเป็นชีวิตจิตใจ และอ่านเองได้ตั้งแต่ยังอยู่ชั้นอนุบาลสอง คุณแม่ของพิมพ์หาหนังสือภาพภาษาอังกฤษได้ชุดหนึ่ง เป็นหนังสือที่ผ่านการออกแบบมาอย่างดี กล่าวคือ ใน stage แรกๆ มีเพียงหนึ่งหรือสองคำ และค่อยๆ เพิ่มคำขึ้นตามลำดับ จากบรรทัดเดียว เป็นสอง และสามบรรทัด การใช้คำเชื่อมโยงกับภาพอย่างดี พิมพ์มักจะหยิบหนังสือชุดนี้มากองให้คุณแม่อ่านให้ฟังคืนละ ๒๐-๓๐ เล่ม

ทุกคืน แต่น่าแปลกที่พิมพ์ตั้งใจฟัง ฟัง และฟัง แต่ไม่ว่าคุณแม่จะกระตุ้นอย่างไร พิมพ์ก็ไม่เปิดปากอ่าน คุณแม่มองยังไม่ท้อถอย ยังคงอ่านให้ฟังอย่างต่อเนื่องทุกคืน จนกระทั่งวันหนึ่ง ขณะที่คุณแม่เข้าห้องน้ำ พี่สาวของพิมพ์ก็ตกใจมาก เมื่อได้เห็นพิมพ์อ่านหนังสือภาษาอังกฤษเองโดยการอ่านออกเสียง และเธออ่านได้ทุกเล่มที่คุณแม่เคยอ่านให้ฟัง การเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดของพิมพ์ ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็กประถมที่ไม่เป็นไปตามลำดับที่คิดว่าจะเป็นอย่างนั้น แม้ว่าการอ่านได้ของพิมพ์อาจจะเป็นการอ่านจากความทรงจำ แต่ความทรงจำชุดนี้ก็คือ มันได้สู่การสะกดในขั้นต่อไปนั่นเอง

กล่าวโดยทั่วไป เมื่อเด็กก้าวสู่วัยอ่านหนังสือเองได้แล้ว ก็ถึงเวลาที่จะเลือกหนังสืออ่าน และครูก็จะกำหนดรายชื่อหนังสือที่เด็กต้องอ่าน แต่เด็กบางคนก็อาจยังไม่พร้อมที่จะก้าวสู่วัยที่พึ่งตนเองได้จริงๆ ในการอ่าน ดังนั้นคุณครูจึงต้องพิจารณาอย่างระมัดระวังว่า เด็กคนไหนอยู่ในระยะไหน บนเส้นทางของการเรียนรู้ภาษา เพื่อจะไม่รบกวน หรือยับยั้งพัฒนาการทางภาษาของเด็ก

ลักษณะของเด็กที่กำลังก้าวสู่ขั้นที่จะอ่านเอง

๑. เด็กรู้จักอ่านออกเสียงดัง โดยเฉพาะอ่านหนังสือที่คุ้นเคย รู้จักการเว้นวรรคและการจบประโยค
๒. เด็กสามารถอ่านหนังสือ/เนื้อหา ที่ไม่คุ้นเคย ถ้าหนังสือเล่มนั้นไม่ยากนัก
๓. เด็กรู้จักอ่านเองอย่างเงิบๆ
๔. เด็กแสดงความกระตือรือร้นอยากอ่านหนังสือเล่มใหม่ๆ เพิ่มเติม
๕. เด็กเริ่มหัดเดาและลองอ่านคำที่ไม่คุ้นเคย โดยดูจากภาพตัวอักษร และรูปคำที่มองเห็น
๖. เมื่ออ่านผิด รู้ว่าผิด และแก้ไขด้วยตนเองได้
๗. จดจำเรื่องราวในเรื่องที่อ่าน และกล่าวถึงประเด็นสำคัญของเรื่องได้
๘. เริ่มรู้จักเลือกหนังสือตามจุดประสงค์ของตัวเอง
๙. เรียนรู้ที่จะเขียนสิ่งที่คิดและรู้สึก หรือตอบคำถามที่ถามได้

จัดแบ่งกลุ่มเด็กเป็นหลายระดับ

ภาพถ่ายมือนี้ คือห้องเรียนในประเทศนิวซีแลนด์ โรงเรียนแห่งนี้ชื่อ Te Puna School ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ใช้หลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางทฤษฎี Brain-Based Learning คือ การเรียนรู้โดยเข้าใจสมอง คุณครูแยกตะกร้าเป็น ๓ ใบ เด็กในห้องแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือกลุ่มสีแดง เขียว และฟ้า เด็กแต่ละกลุ่มอยู่ในระดับการอ่าน (level) ต่างกัน แม้จะอยู่ห้องเรียนเดียวกัน โดยการแบ่งกลุ่มเช่นนี้คุณครูสามารถจัดการ และติดตามประเมินการอ่านของนักเรียนได้ง่ายขึ้น และนักเรียนก็รู้ว่าตัวเองควรเลือกหนังสืออ่านจากหนังสือกลุ่มใด

กระบวนการจัดการกิจกรรมของกลุ่มที่มีความก้าวหน้าในการอ่านต่างกัน

การแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามระดับความก้าวหน้าของแต่ละคน จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อคุณครูออกแบบกระบวนการจัดการในชั้นเรียนได้สอดคล้องกับสถานการณ์ แนวทางการจัดอาจเป็นดังนี้

๑. จัดกลุ่มนักเรียนให้ทำกิจกรรมต่างกัน แต่ใช้หนังสือเล่มเดียวกันที่คุณครูอ่านให้ฟังแล้ว กิจกรรมที่กำหนดให้ทำ จัดให้มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับความสามารถของเด็กส่วนใหญ่
๒. ปรับปรุงกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนส่วนใหญ่ ให้กิจกรรมยากและซับซ้อนขึ้นสำหรับเด็กที่เรียนเร็ว (fast learners) จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ สื่อที่จำเป็นสำหรับกลุ่มที่สอง ซึ่งอาจต้องการความช่วยเหลือบางอย่าง

เมื่อเด็กลงมืออ่านหนังสือด้วยตนเอง

เด็กที่ก้าวเข้าสู่ระดับอ่านเองได้อย่างจริงจังแล้ว จะมีโอกาสได้รับประสบการณ์การอ่านหนังสือหลากหลายอย่างยิ่ง แต่ความสนใจหลักก็ยังคงอยู่ที่หนังสือภาพ (ยกเว้นเด็กบางคนที่อาจก้าวสู่การอ่านพ็อกเก็ตบุ๊กอย่างรวดเร็ว)

ลักษณะของเด็กที่เป็นนักอ่านเองแล้ว โดยทั่วไปมีลักษณะดังนี้

๑. เด็กพร้อมแล้วที่จะอ่าน แม้จะไม่เข้าใจทั้งหมด เด็กจะลองอ่านหนังสือหลายแบบที่ท้าทายมากขึ้น โดยเฉพาะหนังสือ เช่น นิทานที่มีภาพประกอบมาก ไปจนถึงหนังสือที่มีภาพน้อยลง มีแต่ตัวหนังสือมากกว่า
๒. เด็กเริ่มพัฒนาความตั้งใจและสมาธิในการอ่าน แต่ความตั้งใจนี้จะเกิดขึ้นมาน้อย แล้วแต่ว่าหนังสือเล่มนั้นน่าสนใจเพียงใด
๓. เด็กเริ่มมองหาหนังสือชุด ที่เขียนโดยผู้เขียนคนเดียวกัน หรือโดยสำนักพิมพ์ที่ตัวเองสนใจ เด็กเหล่านี้จะคลุกอ่าน และรู้จักแลกเปลี่ยนหนังสือกับเพื่อน

ในระยณะนี้บทบาทของครู พ่อแม่ และผู้ปกครองจะเปลี่ยนไป คุณครูจะฟังความสนใจ ไปที่การเพิ่มพูนทักษะการอ่านให้แก่เด็ก และพ่อแม่ก็จะช่วยเหลือเด็กน้อยลง และให้เด็กช่วยตนเองมากขึ้น เช่น อ่านให้ฟังน้อยลง ฟังเด็กอ่านน้อยลง แต่กระตุ้นให้เด็กอ่านและพูดคุยสนทนากัน เกี่ยวกับเรื่องที่เด็กอ่านมากขึ้นกว่าเดิม ใช้เวลาเพื่อพาเด็กไปห้องสมุด ร้านหนังสือมากขึ้น

พัฒนาการของการอ่านในระยะที่อ่านเองได้ดีแล้ว

ทักษะชนิดไหน และพฤติกรรมแบบใด ที่จะพัฒนาขึ้นในระยะนี้ ครู พ่อแม่ และผู้ปกครองอาจสังเกตเห็นพัฒนาการ ดังนี้

๑. มีทักษะในการอ่านออกเสียง
๒. มีความเข้าใจอย่างดีในเรื่องที่อ่าน
๓. มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษา รวมถึงไวยากรณ์ คำศัพท์ และโครงสร้างเนื้อหาของเรื่องราวที่อ่าน
๔. มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน

กระบวนการพัฒนา

ทักษะการอ่านออกเสียงให้อ่านคล่อง

ต่อไปนี้เป็น การแจกแจงถึงลักษณะของเด็ก ที่มีทักษะการอ่านออกเสียงดีแล้ว ซึ่งหมายรวมถึงว่า เป็นกระบวนการที่จะพัฒนาการอ่านของเด็ก ให้ก้าวหน้ามาถึงขั้นที่เรียกว่า อ่านคล่อง

๑. สอนให้เด็กอ่านออกเสียงดัง อย่างคล่องแคล่วและมั่นใจ
๒. สอนให้รู้จักการอ่านแบบมีเว้นวรรค หยุด และอ่านอย่างมีจังหวะจะโคน
๓. สอนให้อ่านหนังสือที่มีเนื้อหาหลากหลาย และมีความยาวมากขึ้นเรื่อยๆ ได้ด้วยความมั่นใจ
๔. สอนให้รู้จักอ่านเป็นกลุ่ม (group reading) ด้วยลีลา น้ำเสียงที่เหมาะสม
๕. สอนให้รู้จักอ่านต่อหน้าคนหมู่มาก เช่น อ่านหน้าห้อง จนมีความมั่นใจว่าตัวเองทำได้ดี
๖. สอนให้รู้จักวิธีย่านบทร้อยกรองอย่างมีจังหวะ ถูกต้องตามฉันทลักษณ์
๗. สอนให้รู้จักแสดงละครสั้นๆ จากเรื่องที่อ่าน

 เติมคำลงในช่องว่าง โดยเลือกจากคำที่กำหนดให้

ละตะ	หนูขำกะหนูไฟ <input type="text"/> เอะใจ ว่าทำไมเจ้าต่างไม่มา
เอะอะ	เจ้าต่างเดิน <input type="text"/> ไปมาในป่า
กะกะ	ใครมา <input type="text"/> ในป่า
เตะ	มีดอกไม้ <input type="text"/> ในป่านี้
เปะปะ	เจ้าต่างทำขนม <input type="text"/>
เบะ	หนูขำ <input type="text"/> ปากโมโหเจ้าต่าง
เอะใจ	

ควรทำอย่างไร ถ้าเด็กเลือกอ่านแต่หนังสือเล่มง่ายๆ

ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่า การอ่านเรื่องง่ายที่คุ้นเคยซ้ำๆ กัน เป็นการฝึกฝนที่ดี ไม่ใช่การเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ แต่ครูหรือพ่อแม่ก็สามารถช่วยให้เด็กรู้สึกมั่นใจ ที่จะก้าวไปสู่การอ่านหนังสือที่ยากและท้าทายมากขึ้น โดยวิธีดังต่อไปนี้

- ชมเชยเมื่อเด็กอ่านหนังสือเล่มที่ง่าย ว่าเด็กเข้าใจและใสอารมณ์ในการอ่านได้ดี
- ลองเริ่มชั่วโมงอ่านด้วยเล่มที่ยากขึ้น แล้วจบด้วยเล่มโปรดของเด็ก
- ช่วยเด็กเลือกหนังสือที่ยากขึ้น เพื่อให้มั่นใจว่าไม่ยากจนเกินไป และช่วยอ่านออกเสียงให้ฟัง หรืออ่านไปพร้อมกับเด็กเมื่อเด็กต้องการ

ควรทำอย่างไร ถ้าเด็กเลือกหนังสือที่ยากเกินไป

- อ่านหนังสือให้เด็กฟังก่อน จากการฟังนั่นเองเด็กก็จะเริ่มเข้าใจเรื่อง จดจำข้อความและคำศัพท์ต่างๆ ในเรื่อง
- อ่านออกเสียงไปพร้อมกับเด็ก โดยไม่เร่งให้เด็กอ่านเร็วเท่ากับครู ถ้าเด็กไม่แน่ใจว่าบางคำอ่านว่าอะไร ครูก็อ่านต่อไปในจังหวะเดิม แล้วเด็กก็จะร่วมอ่านเอง เมื่อเขาเห็นคำที่อ่านได้
- ลองให้เด็กอ่านสลับกันคนละหน้า

เริ่มด้วยวิธีไหน จึงจะดีที่สุด

- ถ้าเป็นหนังสือที่คุ้นเคย ให้ถามคำถามที่จะทำให้เด็กแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ในเรื่อง
- ถ้าเป็นหนังสือที่ไม่คุ้นเคย ให้ชักชวนเด็กให้ลองเดาดูว่า หนังสือน่าจะเกี่ยวกับอะไร โดยวิเคราะห์จากชื่อหนังสือ ภาพปก หรือคำอธิบายเกี่ยวกับหนังสือบนหน้าปก

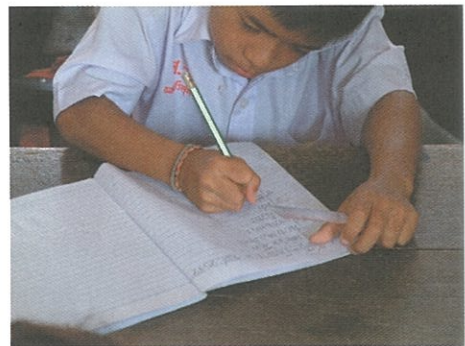
บทที่ ๓

เชื่อมโยงการอ่านเข้ากับการเขียน

การเชื่อมโยงการอ่านเข้ากับการเขียนเป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะสำหรับเด็กที่เริ่มหัดอ่าน สำหรับเด็กเล็กวิธีนี้ช่วยให้ทักษะการเขียนและการอ่าน พัฒนาไปพร้อมๆ กัน เด็กจำนวนมากมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน ชอบอ่าน ก็เพราะเขาอ่านออกเสียงสิ่งที่เขาเขียนขึ้นมาเอง

ใบงานหรือแบบฝึกเพื่อพัฒนาการอ่านขั้นสู่การเขียน

- การเขียนคำตามรอยประ ช่วยให้เด็กเรียนรู้คำใหม่จากการลงมือกระทำ นอกเหนือจากการมองเห็น และได้ยิน โดยมีแบบให้เห็นก่อนที่จะต้องเขียนคำนั้นๆ ด้วยตัวเอง
- ใบงานหรือแบบฝึกที่ให้เชื่อมคำกับภาพ หรือคำกับคำ ทำให้สายตาเด็กจ้องมองตัวอักษร และอ่านคำนั้นไปโดยอัตโนมัติ
- คำที่นำมาให้เด็กทำใบงานและแบบฝึก ต้องเป็นคำที่เด็กได้อ่านบ่อยๆ จึงต้องนำมาจากหนังสือที่อ่านให้ฟัง หรือเด็กได้ลองอ่านดูแล้ว

ตาเฮะกะตาเฮะ

ตาเฮะกะตาเฮะ
 ร้องเอะอะอย่างดังซี
 ตาเฮะหากะปิ
 และกะทิกะน้ำปลา
 ตาเฮะทำละเทะ
 ส่วนตาเฮะเทน้ำปลา
 วุ่นวายอยู่ไปมา
 ใครมาหา...โอ้อโฮเฮะ

โยงเส้นจับคู่คำกับภาพ

- ตาเฮะ
- ละเทะ
- เบะ
- เปะปะ
- กะกะ

เติมคำลงในช่องว่าง โดยเลือกจากคำที่กำหนดให้

ละเทะ	หนูขำกะหนูไผ่ <input type="text"/> เอะใจ ว่าทำไมเจ้าต่างไม่มา
เอะอะ	เจ้าต่างเดิน <input type="text"/> ไปมาในป่า
กะกะ	ใครมา <input type="text"/> ในป่า
เตะ	มีต่อไม้ <input type="text"/> ในป่านี
เปะปะ	เจ้าต่างทำขนม <input type="text"/>
เบะ	หนูขำ <input type="text"/> ปากโมโหเจ้าต่าง
เอะใจ	

ประยุกต์เนื้อเรื่อง

เด็กอาจเริ่มเขียนเนื้อเรื่องเสียใหม่ ในภาษาต่างๆ โดยใช้เรื่องในหนังสือเล่มจริงเป็นแม่แบบ และดูการสะกดคำบางคำที่อาจต้องนำไปใช้ในการเขียน

ตัวอย่างใบงาน

นิทานแสนสนุก

อึ่งอ่างกับวัว

วัวตัวหนึ่งเที่ยวเล็มหญ้ากินอยู่ตามชายทุ่ง ขณะเมื่อเดินเลียบไปตามริมคู เผอิญย่างเท้าไปเหยียบลูกอึ่งอ่างครอกหนึ่ง ตายเกือบหมด เหลืออยู่แต่ตัวเดียว ครั้นแม่อึ่งอ่างกลับมาจากหากิน ลูกอึ่งอ่างจึงเล่าเรื่องให้แม่ฟังว่า “แม่ แม่ เมื่อตะกัณนี้มีสัตว์อะไรตัวหนึ่ง ใหญ่โตจริงๆ มาเหยียบลูกของแม่ตายหมด รอดอยู่แต่ฉันตัวเดียวเท่านั้น”

แม่ถามว่า “สัตว์อะไรจึงใหญ่หนักหนา ใหญ่เท่านี้ได้ไหม” ว่าแล้วก็พองตัวขึ้น

ลูกตอบว่า “มันใหญ่กว่านั้นอีกแม่”

แม่อึ่งอ่างก็พองตัวขึ้นอีก แล้วถามลูกว่า “เท่านี้ได้ไหม”

ลูกตอบว่า “นั่นก็ยังไม่ได้ครึ่งตัวของมันเลยแม่”

แม่ได้ฟังดังนั้น มีความขัดเคือง นึกอยู่แต่ในใจว่า ไฉนตนจะทำให้ตัวโตเท่าเทียมสัตว์นั้นไม่ได้ เมื่อคิดดังนั้นแล้ว ก็ค่อยๆ เป่งให้ตัวพองขึ้นทีละน้อยๆ จนเกินขนาด ท้องแตกตายอยู่กับที่

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การทะนงตัวอยากจะทำเทียมผู้ที่สูงกว่าตัว ด้วยอุบายที่ผิดธรรมดา ย่อมเกิดความเสียหายแก่ตนเอง

พระยาเมธาธิบดี. นิทานอีสป. กรุงเทพฯ. กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐๒.

นักเรียนลองแต่งเรื่องนี้เสียใหม่

อึ่งอ่างกับวัว

ยังมีวัวตัวหนึ่ง _____

_____

_____

_____

_____

_____

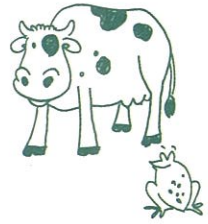
_____

_____

_____

_____

_____

ใบงานหรือแบบฝึกพัฒนาการออกเสียงและสะกดคำ

- ใบงานหรือแบบฝึกที่ให้เขียนคำสั้นๆ ที่คล้องจองกัน หรือใช้สระเดียวกัน
- เขียนคำตามรอยประ ช่วยให้เด็กฝึกเขียนคำตามรอยประหรือแบบที่มีอยู่แล้ว ก่อนจะเขียนด้วยตัวเอง

ตัวอย่างใบงาน

 ลองเขียนคำสั้นๆ ที่ใช้สระอี ที่คล้องจองกับคำข้างหน้า

	ผีมา	➡	ตาดี
	มานี่	➡	
	ใจดี	➡	
	ทาสี	➡	
	อีกา	➡	

 หัดเขียนตัวอักษรตามรอยประ

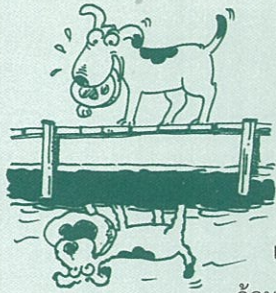
เมว	เวลา	เฮฮา	เวท
เมว	เวลา	เฮฮา	เวท

ประยุกต์เนื้อเรื่อง นำมาแต่งเป็นเรื่องขึ้นใหม่

เด็กสามารถเปลี่ยนสถานที่ ตัวละคร หรือความคิดที่ปรากฏในเรื่อง มาใช้เป็นโครงร่างของเรื่องใหม่ ที่ จะแต่งขึ้นจากความคิดของเด็กเอง ครูไม่ควรจะกำหนดว่าเรื่องควรจะต้องเป็นไปในแนวไหน เริ่มหรือจบอย่างไร สำหรับเด็กบางคนครูอาจช่วยโดยการแนะนำโครงเรื่อง แต่เด็กบางคนการทำด้วยตัวเองเป็นเรื่องท้าทายมาก

ตัวอย่างใบงาน

นิทานแสนสนุก

หมากับเงา

หมาตัวหนึ่งลักเนื้อวัวที่ตลาดวิ่งข้ามสะพานมา ขณะ เมื่ออยู่บนสะพานนั้น หมาแลลงไปในน้ำ เห็นเงา ของตัวเองและเงาก่อนเนื้อที่โตขึ้นกว่าชั้นที่คาบมา อีกเท่าตัว จึงทิ้งชิ้นเนื้อในปากเสีย ด้วยหมายว่า จะ แหยงเอาเนื้อชิ้นใหญ่ จากหมาที่แลเห็นอยู่ในน้ำ เมื่อทิ้ง ก้อนเนื้อลงในน้ำแล้ว ทั้งเนื้อทั้งเงา ก็จมหายไปทันที ตกลงหมาโง่ตัวนั้น เสียทั้งเนื้อของตน และเนื้อที่ตนอยากจะได้

พระยาเมธาธิบดี. นิทานอีสป.กรุงเทพฯ. กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐๒.

 ให้นักเรียนแต่งเรื่องขึ้นใหม่ โดยใช้ตัวละครเดิม นักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลง สถานที่ เรื่องราว จะให้เริ่มและจบอย่างไรก็ได้

ชื่อเรื่อง.....

หัดลำดับเหตุการณ์

เด็กสามารถตัดภาพหรือข้อความจากใบงานหรือแบบฝึก แล้วแปะลงไปบนหนังสือที่ทำเอง หรือสมุดของตนเอง โดยเรียงตามลำดับเหตุการณ์ในหนังสือเล่มจริง วิธีนี้ช่วยให้เด็กเข้าใจตรรกะ (logic) ในการเรียงลำดับเนื้อเรื่อง จากนั้นเด็กอาจเล่าเรื่องตามภาพที่ลำดับไว้ บางครั้งอาจเพิ่มข้อความจากหนังสือ หรือจากภาษาของตนเองลงไปบนหนังสือเล่มใหม่นี้ก็ได้

ตัวอย่างใบงาน

นิทานแสนสนุก

นานมาแล้ว ยังมีกวางโง่ตัวหนึ่ง เห็นเงาของตัวเองในน้ำ ก็พอใจว่าเขาทั้งสองของตนมีกิ่งก้านสวยงามเข้าที่ดี แต่ขาทั้งสองกลับไม่น่าดู

เสือโคร่งตัวหนึ่ง ย่องเข้ามาใกล้ กวางก็สะดุ้งกลัว วิ่งหนีสุดชีวิตเข้าไปในป่า เจอพุ่มไม้รกรุงรัง ก็หนีต่อไปไม่ได้ เพราะเขาทั้งสองของมัน ติดตั้งอยู่กับพงไม้เสียแล้ว พอเสือโคร่งไล่มาถึง ก็ตรงเข้าขย้ำกวางไว้ได้ กวางจึงรำพึงว่า “ตัวเรานี่ช่างโง่เสียจริงๆ”

ดัดแปลงจาก พระวิภาชนวิทยาสีหิ (สังข์ ทุกกะเวส ป.ม. แบบเรียนประถมศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ แบบที่ดำนหนังสือไทย เล่มปลาย, ๒๔๗๗)

กวางไม่พอใจขาทั้งสองของตัวเอง

กวางเจอเสือโคร่งเข้า

กวางโง่ตัวหนึ่งเห็นเงาของตัวเองในน้ำ

กวางพอใจเขาของตัวเองมาก

กวางวิ่งหนีเข้าไปในป่า

เขากวางติดตั้งอยู่กับพงไม้

ตัวเรานี่โง่จริงๆ

เลือกตัดข้อความข้างบน เรียงลำดับตามเรื่องราวข้างบนให้ถูกต้อง

๑		๕	
๒		๖	
๓		๗	
๔			

หัดทำหนังสือเล่มเล็กด้วยตัวเอง

ให้เด็กทำใบงานที่มีข้อความและภาพจากหนังสือจริง อาจให้เด็กระบายสีหรือวาดภาพเอง วิธีนี้เป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน

- เด็กรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของหนังสือที่ทำขึ้นมากับมือ และกระตือรือร้นที่จะอ่านมันซ้ำแล้วซ้ำอีก
- ให้เด็กได้เห็นหนังสือจากมุมมองที่หลากหลายยิ่งขึ้น เช่น ภาพประกอบเป็นภาพที่พวกเขาวาดเอง หนังสือถูกเย็บติดเข้าด้วยกัน ด้วยอุปกรณ์แบบต่างๆ ปกอาจทำจากผ้าหรือกระดาษสีแปลกๆ และหนังสือมีรูปร่างแบบแปลกๆ เช่น สามเหลี่ยม หนังสือทุกเล่มที่ทำจะต้องถูกอ่าน ทั้งโดยเด็กและครู ให้โอกาสเด็กอ่านหรือเล่าเรื่องให้เพื่อน พ่อแม่ และครูฟัง

ตัวอย่างใบงาน

เรารู้จักกอริลล่าไหม

ลิงกอริลล่าเป็นลิงไร้หาง
 แขนขาของมันยาวมาก กอริลล่าเป็นลิงฉลาด
 ทำสิ่งต่างๆ ได้คล้ายคนเรา เราจะพบกอริลล่าอยู่รวมกัน
 เป็นฝูงในป่าลึก กอริลล่าฝูงหนึ่งอาจมีตั้งแต่ ๕-๑๐ ตัว
 พวกมันจะออกหากิน ท่องป่าด้วยกันตลอดชีวิต

เวลาที่กอริลล่ายืน มันสูงเท่ากับคนๆ หนึ่ง
 กอริลล่าตัวเมียเลี้ยงลูกจนอายุ ๒ ปี มันให้นมลูกกิน
 ทุกวัน จนกว่าลูกจะโตพอที่จะไปซึ่หลังแม่ได้ พออายุได้
 ๑๑ ปี มันก็โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ กอริลล่ากิน
 อาหารประเภทพืชและผลไม้ รวมทั้งมด
 และตัวหนอน

กอริลล่าชอบทำรังนอนบน
 ต้นไม้ บางทีมันก็นอนบนพื้นที่มี
 พงหญ้า

มาทำหนังสือกันเถอะ

ลิงกอริลล่า มีหางยาวมาก
แต่ไม่มีหาง ๑

มันเป็นลิงฉลาด
คล้ายคน ๒

กอริลล่า ชอบอยู่
เป็นฝูง ๓

กอริลล่า ตัวผู้บางตัว
หนักถึง 200 กิโลกรัม ๔

กอริลล่าตัวเมียได้
ลูกกินนม ๕

กอริลล่า ชอบทำรัง
นอนสบาย บนต้นไม้ ๖

กระบวนการของหลักภาษา และความเข้าใจภาษา

ลักษณะต่อไปนี้เป็น ลักษณะเด่นที่จะเกิดขึ้นกับเด็กที่มีพัฒนาการในด้านความเข้าใจภาษาอย่างดี หรือ อีกนัยหนึ่งก็คือ กระบวนการที่คุณครูต้องช่วยพัฒนาให้เด็กก้าวไปถึง

๑. ส่งเสริมให้รู้จักใช้คำบางคำในประโยคหรือในเรื่องราว เพื่อเดาความหมายของคำที่เหลือที่ไม่คุ้นเคย
๒. ส่งเสริมให้รู้จักแก้ไขความเข้าใจเรื่องที่ผิดได้ด้วยตนเอง
๓. ส่งเสริมให้ใช้ความรู้จากการอ่าน เดาเหตุการณ์ของเรื่องที่จะเกิดขึ้นต่อไป
๔. ส่งเสริมให้รู้จักคิดนึกภาพตามท้องเรื่องที่อ่าน แม้ว่าเรื่องราวนั้นจะเป็นข้อมูล ข้อเท็จจริง ไม่ใช่นิทาน
๕. ส่งเสริมให้จดจำ และสรุปเรื่องราวที่อ่าน
๖. ส่งเสริมให้ตีความเรื่องที่อ่าน
๗. ส่งเสริมให้รู้จักลำดับเรื่องราวที่อ่าน
๘. ส่งเสริมให้รู้จักประเมินแนวคิด และท่าทีของเรื่องที่อ่าน
๙. ส่งเสริมให้รู้จักใช้เหตุการณ์ในท้องเรื่อง มาสนับสนุนแนวคิดของตัวเอง
๑๐. ส่งเสริมให้รู้จักจับประเด็นสำคัญของข้อความ
๑๑. ส่งเสริมให้รู้จักอ่านคร่าวๆ และจับประเด็นสำคัญ
๑๒. ส่งเสริมให้รู้จักรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ มากกว่าหนึ่งแหล่ง

ตัวอย่างใบงานที่ช่วยพัฒนาความเข้าใจขั้นสู่การเขียน

นิทานแสนสนุก

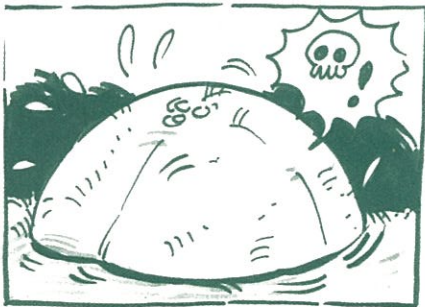
อิงอ่างในกะลา

๑. เวลาค่ำ อิงอ่างตัวหนึ่ง มองไปปะหิ้ง
ห้อยอยู่ในกะลาหงาย ก็ชะเง้อเข้าไป หมายถึง
จะขมำหิ้งห้อยในกะลา กะลาก็คว่ำลง ชิ่ง
อิงอ่างและหิ้งห้อยเข้าไว้ และชิ่งกึ่งก็อไว้
ด้วยตัวหนึ่ง แต่ทั้งสามไม่รู้ตัว

๒. หิ้งห้อยเข้าใจว่าแสงของตนส่องทั่วฟ้า ฝ่าย
อิงอ่างพองตัวไปปะทะกะลาเข้า ก็เข้าใจว่า
ตัวเองโตเต็มฟ้า

๓. ฝ่ายกึ่งก็อ เลื้อยไปปะทะกะลาเข้า ก็
หมายว่าตัวยาวถึงฝั่งฟ้า ต่างก็ทะนงตัว ว่า
ใหญ่โตกว่าใครๆ แต่สุดท้าย ก็ต้องตายอยู่
ในกะลาคว่ำ ทั้งสามสหาย

(นิทานโบราณ)

ตัวอย่างใบงานที่ช่วยพัฒนาความเข้าใจขั้นสู่การเขียน

๑. เลือกตอบคำถามว่า จริง หรือ ไม่จริง โดยเขียนเครื่องหมาย X ทับบนข้อความ

อึ่งอ่าง หิ่งห้อย กิ่งกือ ไม่รู้ว่าตนเองอยู่ในกะลาว่า จริง ไม่จริง

กิ่งกือมีแสงสว่างในตัวเอง จริง ไม่จริง

อึ่งอ่างขม้ำหิ่งห้อยและกิ่งกือ จริง ไม่จริง

อึ่งอ่าง กิ่งกือ และหิ่งห้อย หนีออกจากกะลาได้ จริง ไม่จริง

๒. เขียนตัวเลขลงในกรอบ เพื่อลำดับเหตุการณ์ให้ถูกต้องตามเหตุการณ์ในเรื่อง

อึ่งอ่าง หิ่งห้อย กิ่งกือคิดว่าตนตัวโตคับฟ้า

อึ่งอ่างจะขม้ำหิ่งห้อยในกะลา

สัตว์ทั้งสามตายอยู่ในกะลาว่า

กะลาคว่ำลงข้งอึ่งอ่าง หิ่งห้อย และกิ่งกือไว้

๓. นำข้อความจากข้อ ๒ มาเรียบเรียงใหม่

โดยนำข้อความมาเขียนต่อกัน จะได้นิทานสั้นๆ เรื่องหนึ่ง

กระบวนการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับหลักภาษา

ลักษณะต่อไปนี้เป็น ลักษณะเด่นที่จะเกิดขึ้นกับเด็กที่มีพัฒนาการ คือมีความรู้ทางภาษาอย่างดี หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ กระบวนการที่คุณครูต้องช่วยพัฒนาให้เด็กก้าวไปถึง

๑. ส่งเสริมให้เรียนรู้ถึงระดับเกิดความซึ่มซับ และรู้ถึงความแตกต่างระหว่างนิทาน บทร้อยกรอง และสารคดี หรือเรื่องราวที่เน้นเสนอข้อมูล
๒. ส่งเสริมให้เรียนรู้จากรูปแบบ ข้อมูล ข่าวสาร เรื่องแต่ง ที่อยู่ในหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ไปสเตอร์ แผ่นพับ เป็นต้น
๓. ส่งเสริมให้เรียนรู้จนสามารถแสดงถึงความเข้าใจ ในความแตกต่างระหว่าง เรื่องราวร่วมสมัย เทพนิยาย เรื่องอิงประวัติศาสตร์ นิยายวิทยาศาสตร์ เริ่มอธิบายออกมาได้ว่าหนังสือเหล่านี้ต่างกันอย่างไร
๔. ส่งเสริมให้รู้จักอ่านสารบัญ รู้จักหาข้อมูลจากปกหน้า ปกหลัง คำนำ
๕. ส่งเสริมให้รู้จักอ่านและใช้ประโยชน์จากการอ่านเนื้อหา ดัชนี คำอธิบายศัพท์ การพาดหัว คำเน้น คำบรรยายภาพ แผนภาพ แผนภูมิ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือประเภทวิชาการ
๖. ส่งเสริมให้รู้จักใช้ประโยชน์จากการดูเครื่องหมายวรรคตอน การย่อหน้า การเว้นวรรค รู้จักสังเกตตัวเน้น ตัวเอน
๗. ส่งเสริมให้รู้จักชื่อเรียก และการอ่านบทร้อยกรองต่างๆ
๘. ส่งเสริมให้รู้จักใช้คำสำคัญทางภาษา เช่นคำว่า บุคลิกตัวละคร ฉาก อารมณ์ ตัวละคร โครงเรื่องได้ เป็นต้น
๙. ส่งเสริมให้รู้ว่าภาษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และการอนุรักษ์ สืบทอดมรดกภาษาก็เป็นสิ่งจำเป็น

ภาคผนวก

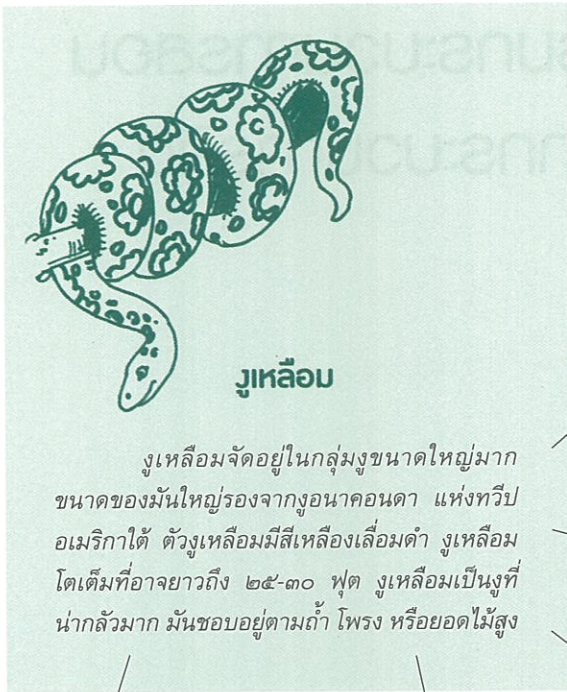
แนะนำกิจกรรมกระบวนการสอน
เพื่อพัฒนากระบวนการคิด

กิจกรรมที่ ๑

แจกแจงความคิด

เขียนข้อความสั้นๆ จากเรื่อง หรือบทกลอนบทหนึ่ง ลงไปในกระดาษแผ่นใหญ่ แจกให้นักเรียนกลุ่มละ ๑ แผ่น พร้อมกับดินสอ ปากกา สีไม้ หรือสีเมจิก ให้กลุ่มอภิปรายเกี่ยวกับบทกลอนนั้น แล้วเขียนความคิด ข้อเสนอแนะ ข้อสงสัยของตัวเอง ลงในพื้นที่ว่างรอบๆ ข้อความ อาจใช้ปากกาหรือใช้สีเน้นคำที่สำคัญด้วยก็ได้ กิจกรรมนี้เตรียมนำไปสู่การอภิปรายกับครู หรือนำเสนอให้นักเรียนในชั้นฟังต่อไป

งูเหลือม

งูเหลือมจัดอยู่ในกลุ่มงูขนาดใหญ่มาก ขนาดของมันใหญ่รองจากงูอนาคอนดา แห่งทวีปอเมริกาใต้ ตัวงูเหลือมมีสีเหลืองเลื่อมดำ งูเหลือมโตเต็มที่อาจยาวถึง ๒๕-๓๐ ฟุต งูเหลือมเป็นงูที่น้ำหนักมาก มันชอบอยู่ตามถ้ำ ไพร่ง หรือยอดไม้สูง

งูอะไรใหญ่ที่สุดในโลก

งูเหลือมมีสีเดียวหรือ

ผมไม่อยากเห็นงูเหลือม

หนูเคยดูหนังเรื่องงูอนาคอนดา

ถ้าเราไปเที่ยวถ้ำ เราจะเจองูหรือเปล่า

กิจกรรมที่ ๒

คิดแล้ววาด

เด็กคนแรกอ่านข้อความจากนิทาน แล้วเขียนคำบรรยายว่า อยากให้ภาพที่จะประกอบข้อความนี้เป็นอย่างไร ส่งต่อให้เด็กคนที่ ๒ ร่างภาพคร่าวๆ ตามคำบรรยาย ให้คนแรกช่วยวิจารณ์ จากนั้นจึงแก้ไขและวาดภาพสำเร็จ และระบายสีให้เรียบร้อย

ทศกัณฐ์

- ทศกัณฐ์เป็นยักษ์มี ๑๐ เศียร ๑๐ หน้า
- ทศกัณฐ์ครองนครลงกา
- โฉมที่สวยที่สุดกัณฐ์ก็ได้ลักพา นางสีดา

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ ๓

ก่อนหน้านั้น .....

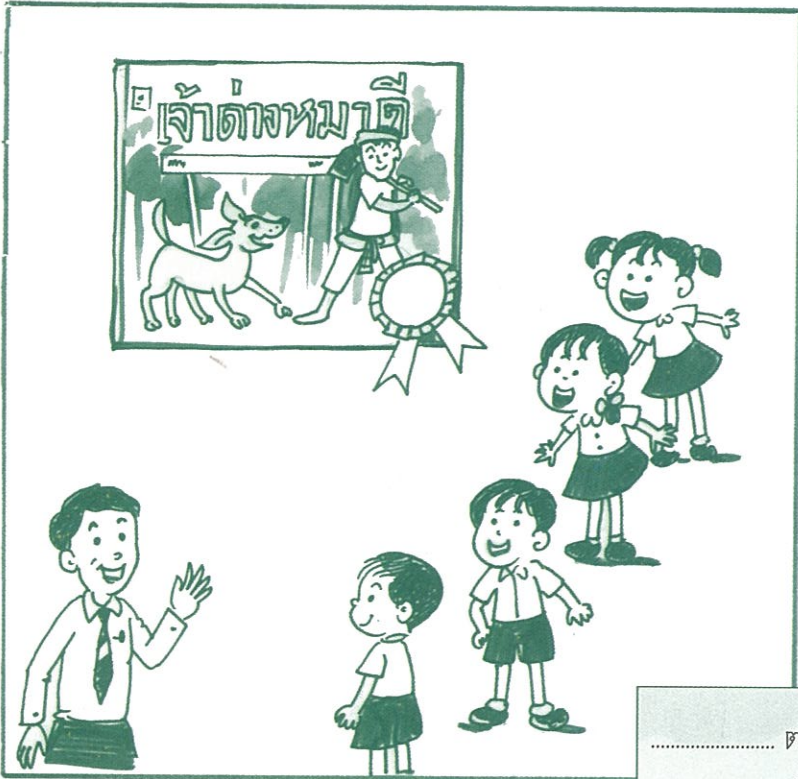
ให้เด็กนั่งเป็นวงกลม ให้คนแรกเริ่มเล่าเรื่องจากตอนจบ คนต่อไปก็เล่าย้อนหลังไปเรื่อยๆ ไม่จำเป็นต้องทั้งเรื่อง เพียงบทเดียวก็ได้ ทุกครั้งที่เด็กคนใหม่เริ่มเล่า เริ่มด้วยคำว่า “ก่อนหน้านั้น”

กิจกรรมที่ ๔

มอบรางวัลให้หนังสือ

เมื่อครบรอบอาทิตย์หรือเดือนหนึ่งให้เด็กตัดสินให้รางวัลหนังสือที่ได้อ่านมา โดยให้ตามแนวของหนังสือ ซึ่งเด็กเป็นผู้กำหนดเอง เช่น ตลก น่าตื่นเต้น แปลกใหม่ น่าสนใจ แล้วเขียนลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ วิธีนี้จะช่วยให้เด็กรู้จักประเมินคุณค่าหนังสือ เด็กจะผูกพันกับหนังสือ รู้ว่าคนอื่นกับเราคิดเหมือนกันหรือเปล่า และช่วยให้คนที่ยังไม่ได้อ่านอยากจะทำอ่านขึ้นมาจริงๆ

..... ตลกที่สุด
..... เข้าต่างน่าซึ่กซึ่กซึ่ก
..... เข้าต่างกตั้ตู่ตู่
..... เวลาอ่านซึ่กง่าย
..... ยึ่กซึ่กน่ากสิ่กมามาก
ฯลฯ

กิจกรรมที่ ๕

หาข้อมูลสนับสนุนความคิด

เด็กควรมีเหตุผลสนับสนุนสิ่งที่เขาคิด ครูจำเป็นต้องหาคำพูดที่กระตุ้นให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้นว่า เขาต้องทำอะไรกันแน่ ดังนั้น แทนการพูดว่า “หาเหตุผลสนับสนุนมาซิ” ซึ่งเป็นถ้อยคำที่เป็นนามธรรมเกินไปสำหรับเด็ก ให้เปลี่ยนเป็น “เราจะรู้ได้อย่างไร” หรือ “มาเล่นเกมหาคำสลับกันเถอะ” เป็นต้น

หัดคิด คิดแล้วตอบ

๑. สังขอสู่ขเป็นคนนหืออัสตีวี
๒. ทำไมเชอติตว่าพช
นาชายตีไม่ติต
๓. เชอเจือใหม่ว่าพชอิตวีรช
สขางโลก ทำไมเจือ
ทำไมไม่เจือ

กิจกรรมที่ ๖

ลำดับเหตุการณ์

ให้เด็กจับคู่กัน เขียนเหตุการณ์สำคัญประมาณ ๕-๑๐ เหตุการณ์จากนิทาน โดยแยกเขียนแต่ละเหตุการณ์บนกระดาษแข็งแผ่นเล็ก จากนั้นสลับชุดบัตรกับคู่อื่น แล้วพยายามลำดับบัตรเหตุการณ์ให้ถูกต้อง

นางอินเทวีศัลยศโศกมาเป็นทวยสังข์

นางอินพาให้ชายนางอินเทวี

ทำรายศิมลใส่นางอชชาภาวรั้ง

พระสังข์อชชาภาทวยมาปชานาฏด้ว

นางอินเทวีจูบทวยสังข์แตก

พระสังข์ไปอาศัยอยู่กับมารดาเลี้ยง

กิจกรรมที่ ๗

ทำปกหนังสือ

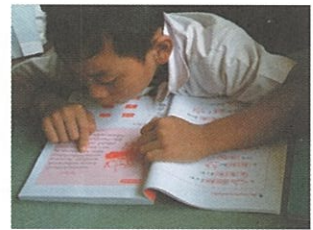
ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มวิเคราะห์วิจารณ์ปกของหนังสือ ทั้งก่อนและหลังการอ่าน ถึงสิ่งที่ปกสื่อสารกับผู้อ่าน เช่น มันทำให้เราคิดถึงเรื่องอะไร ตรงกับเรื่องในหนังสือหรือไม่ ดึงดูดให้เราหยิบหนังสือขึ้นมาอ่านได้ดีแค่ไหน เป็นภาพปกที่เหมาะสมแล้วหรือยัง ถ้าไม่ มีภาพอื่นที่จะนำมาใช้แทนได้ไหม จากนั้น ให้เด็กลองทำปกอันใหม่สำหรับหนังสือเล่มนั้น

กิจกรรมที่ ๘

บันทึกการอ่าน

โดยทั่วไปแล้ว เรามักทำบันทึกการอ่านแบบสำเร็จรูป ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับเด็ก ให้ครูเขียนแบบฟอร์มบันทึกการอ่านหลายๆ แบบ แต่ละแบบควรมีไม่มากกว่า ๔-๖ เรื่องที่จะให้เด็กวิจารณ์และสรุป เช่น สารสำคัญของเรื่อง โครงเรื่อง ฉาก สถานที่ ฯลฯ วิธีตั้งคำถามต้องเปิดกว้าง ให้นักเรียนสามารถเขียนความรู้สึก และให้เหตุผลสนับสนุนความคิดได้อย่างอิสระ

บันทึกการอ่าน

ชื่อหนังสือ .....

วันที่ .....

ผู้บันทึก .....

เรื่องนี้เกี่ยวกับอะไร?

.....

.....

.....

ตัวละครไหนเธอไม่ชอบที่สุด ทำไม?

.....

.....

.....

เหตุการณ์ในเรื่องนี้เกิดขึ้นที่ไหน?

.....

.....

.....

บันทึกการอ่าน

ชื่อหนังสือ .....

วันที่ .....

ผู้บันทึก .....

เรื่องนี้ใครเป็นตัวละครสำคัญบ้าง

๑. .... ๔. ....

๒. .... ๕. ....

๓. .... ๖. ....

ตัวละครไหนมีบทบาทสำคัญ เขาทำอะไรในเรื่องนี้

.....

.....

.....

ถ้าเธอเป็นคนเขียนเอง เธออยากให้เรื่องจบลงแบบไหน

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ ๗

รู้จักตัวละคร

๑. วาดภาพตัวละครไว้กลางกระดาษแผ่นใหญ่ เขียนคำที่เหมาะสมจะบรรยายตัวละครนั้นๆ ที่สุดไว้รอบๆ โดยแบ่งหมวดหมู่คำบรรยายเป็นเรื่องต่างๆ เช่น บุคลิก ความสามารถพิเศษนิสัย ปัญหา ฯลฯ
๒. วาดแผนผังวงกลมซ้อน (venn diagram) สองวง ให้มีส่วนหนึ่งซ้อนกัน หนึ่งวงเป็นตัวแทนตัวละคร ๑ ตัว ให้เขียนความเหมือนของตัวละคร ๒ ตัวนั้นไว้ตรงกลางที่วงกลมซ้อนกัน แล้วเขียนความแตกต่างไว้ในส่วนที่ไม่ซ้อนกัน
๓. คุณครูอาจแนะนำให้นักเรียนลองสมมติเหตุการณ์ขึ้นมา ๑ เหตุการณ์ และลองคิดว่าตัวละครนั้นๆ จะแก้ปัญหาอย่างไร หรือเลือกทำอะไร

กิจกรรมที่ ๑๐

ก้อนเมฆคำพูดและความคิด

วาดภาพก้อนเมฆสองก้อนติดกัน ก้อนแรกเขียนคำพูดของตัวเองคร ก้อนที่สองเขียนสิ่งที่ตัวละครนั้นคิดในขณะที่พูด โดยเลือกเหตุการณ์จากหนังสือ กิจกรรมนี้จะแสดงการเปรียบเทียบความคิดกับคำพูด เช่น พูดว่า “คุณดูดีมาก” ในขณะที่คิดว่า “ชุดน่าเกลียดจัง”

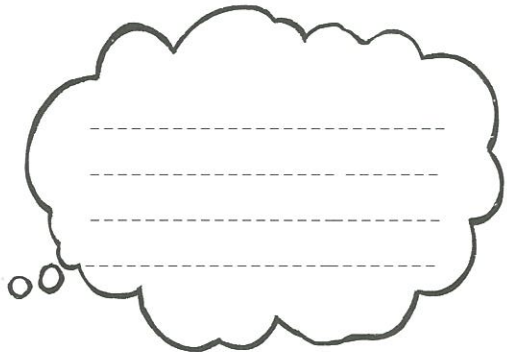
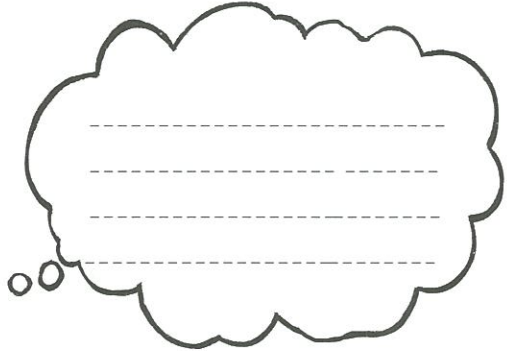
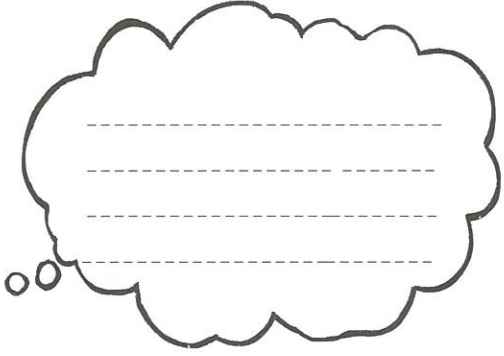
สิ่งที่พูด	สิ่งที่คิด
	
	
	
	

กิจกรรมที่ ๑๑

สุดสาคร

๑. อ่านเรื่องสุดสาครให้จบ

๒. ดูจากภาพแล้ว นักเรียนคิดว่า ตัวละครกำลังคิดอะไรอยู่ เขียนความคิดนั้นลงใน

A series of horizontal dashed lines for handwriting practice, starting from the top right of the page and extending downwards.

แนะนำสถาบัน

สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้

Institute for Gifted and Innovative Learning (IGIL)

เป็นหน่วยงานเฉพาะด้านในสังกัดของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานแห่งชาติ ในการสร้างและส่งเสริมการจัดการสภาพแวดล้อมในสังคมไทยและสถาบันต่างๆ ในสังคม ให้ส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามลำดับขั้นพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย อย่างเต็มตามศักยภาพ รวมถึงเป็นศูนย์กลางในการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย และองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ สำหรับนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยอย่างเหมาะสม เพื่อยกระดับคุณภาพของเด็กและเยาวชนไทยอย่างกว้างขวาง ตลอดจนสร้างศักยภาพของคนไทยที่จะแข่งขันในระดับสากล

หนังสือวิชาการด้าน Brain - based Learning ที่จัดพิมพ์โดยสถาบัน

๑. เด็กไทยใครว่าโง่
๒. เรียนลึกรู้ไว ใช้สมองอย่างมีประสิทธิภาพ
๓. สำนักแห่งวินัย หัวใจแห่งการเรียนรู้
๔. สมอง เรียน รู้
๕. สมองวัยเริ่มเรียนรู้
๖. ออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยเข้าใจสมอง
๗. สอนภาษาไทย ต้องเข้าใจสมองเด็ก เล่ม ๑ ช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-ป.๓)
๘. สอนภาษาไทย ต้องเข้าใจสมองเด็ก เล่ม ๒ ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-ป.๖)

ผู้สนใจสามารถสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารรายงานการวิจัยด้านการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย และด้านผู้มีความสามารถพิเศษเพิ่มเติมได้ที่อยู่และเว็บไซต์ของสถาบัน;

สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ (สสอ.)

Institute for Gifted and Innovative Learning (IGIL)

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี

เลขที่ ๑ อาคารคิวเฮ้าส์ ลุมพินี ชั้น ๑๖

ถนนสาทรใต้ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ ๑๐๑๒๐

โทรศัพท์ ๐๒-๖๘๖๒๘๘๘ โทรสาร ๐๒-๖๘๖๒๘๐๑ www.igil.or.th

สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ (สสอ.)

Institute for Gifted and Innovative Learning (IGIL)

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี

เลขที่ ๑ อาคารคิวเฮ้าส์ ลุมพินี ชั้น ๑๖

ถนนสาทรใต้ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ ๑๐๑๒๐

โทรศัพท์ ๐๒-๖๘๖๒๘๘๘ โทรสาร ๐๒-๖๘๖๒๘๐๑ www.igil.or.th